KROK ZA KROKEM K EKOLOGICKÉMU ZEMĚDĚLSTVÍ

Příručka pro zemědělce k přechodu na ekologickou produkci

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

eticof.uniag.sk

Financováno Evropskou unií

Financováno Evropskou unií

Financováno Evropskou unií. Vyjádřené názory a stanoviska představují výhradně názory a stanoviska autora (autorů) a nemusí nutně vyjadřovat postoje Evropské unie nebo SAAIC. Evropská unie ani SAAIC za ně nenese žádnou odpovědnost.

Tato publikace byla připravena a vydána v rámci projektu:
Vzdělávání, odborná příprava a inovace při přechodu na ekologické zemědělství (ETICOF)
eticof.uniag.sk

Koordinátor projektu:
Norbert Floriš

Editor:
Achim Franko, Thüringer Ökoherz e. V.

Autoři:
Tomáš Chovanec, Lea Doobe, Norbert Floriš, Achim Franko, Paulina Jancsovszka, Magdaléna Lacko-Bartošová, Jan Moudrý, Chisenga Emmanuel Mukosha, Apolka Ujj, Birgit Wilhelm

Vydáno:
Květen 2026

Schváleno rektorkou Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre jako online metodická příručka dne 4. května 2026.

Tato práce je licencována pod licencí Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0). Chcete-li si prohlédnout kopii licence, navštivte https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/.

ISBN 978-80-552-2965-2
DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Na následujících partnerských institucích, které jsou zapojeny do projektu „Vzdělávání, školení a inovace při konverzi na ekologické zemědělství“, probíhala aktivní spolupráce na tvorbě této publikace:

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
Trieda Andreja Hlinku 2, 949 76 Nitra
Slovenská republika
www.uniag.sk

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Branišovská 31a, 370 05 České Budějovice
Česká republika
www.jcu.cz

Maďarská univerzita zemědělských a přírodních věd
Gödöllő, Páter Károly u. 1, 2100
Maďarsko
www.uni-mate.hu

Thüringer Ökoherz e.V.
Schlachthofstraße 8–10, 99423 Weimar
Německo
www.oekoherz.de

Vysoká škola aplikovaných věd v Erfurtu
Fakulta krajinářství, zahradnictví a lesnictví
Leipziger Str. 77, 99085 Erfurt
Německo
www.fh-erfurt.de

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

I

Obsah

1. Úvod ... 9

1.1 Motivace pro zemědělce ... 9

1.2 Účel a cílová skupina Příručky pro zemědělce k přechodu ... 10

1.3 Co je ekologické zemědělství? ... 11

1.4 Přístup uzavřeného cyklu farmy ... 12

2. Proč přejít na ekologické zemědělství? ... 17

2.1 Ekologické a environmentální výhody ... 17

2.2 Ekonomické výhody a výzvy ... 19

2.3 Zdravotní a sociální přínosy ... 20

3. Přechod na ekologické zemědělství ... 25

3.1 Přechod v 10 krocích ... 25

3.2 Získané zkušenosti: poradenství při přechodu na ekologické zemědělství v Durynsku (Německo) ... 32

4. Příklady dobré praxe a inovativní přístupy ... 37

4.1 Příklady dobré praxe ... 37

4.2 Inovativní přístupy ... 49

5. Ekonomické a marketingové aspekty ... 67

5.1 Výpočty příjmů, nákladů a rentability během přechodu ... 67

5.2 Jak zůstat ekonomicky udržitelný během přechodu ... 70

5.3 Marketing zemědělských produktů během přechodu a po něm ... 72

5.4 Příklady dobré praxe: příklady úspěšných marketingových strategií ... 79

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

6. Praktické nástroje a zdroje 91
6.1 Legislativní rámec EU 91
6.2 Národní legislativa 91
6.3 Administrativní požadavky pro farmáře 93
6.4 Poradenské služby a organizace farmářů 94
6.5 Dotace EU pro ekologické zemědělství 96

7. Závěr 105

8. Příloha 109
8.1 Slovník 109
8.2 Kontrolní seznam vhodnosti před konverzí 112

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

I

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

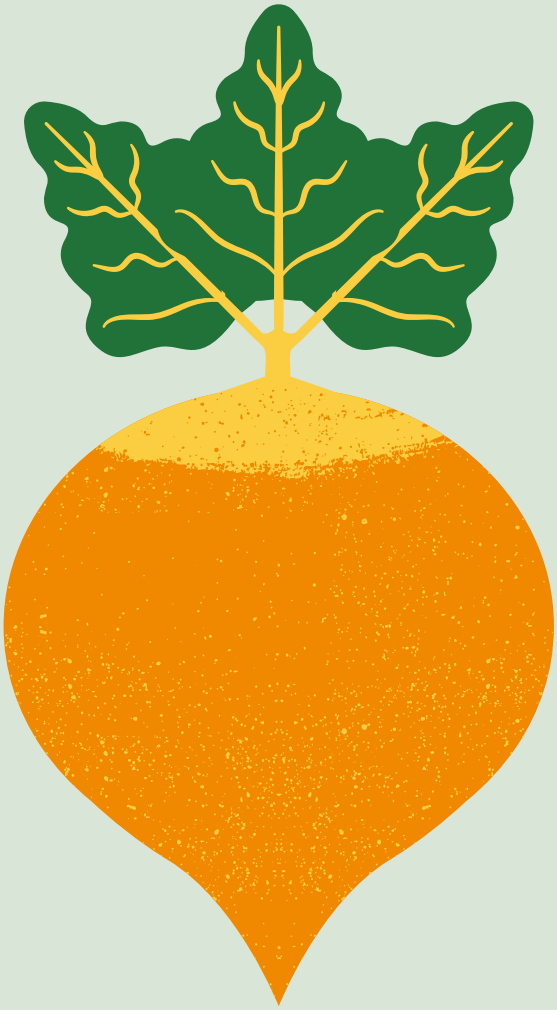

1. Úvod

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

1. Úvod

"Jiný svět není jen možný, on už přichází. V tichém dni slyším, jak dýchá." — Arundhati Roy

Specifickým cílem této Příručky pro zemědělce k přechodu na ekologické zemědělství je poskytnout prakticky orientované materiály a informace farmářům, kteří mají zájem o přechod na ekologické hospodaření. Slouží jako průvodce procesem přechodu a předává základní i praktické znalosti o ekologickém zemědělství a jednotlivých krocích konverze. Obsahuje příklady osvědčených postupů a inovativních přístupů ze čtyř zemí EU (Německo, Česká republika, Slovensko a Maďarsko), které zdůrazňují praktický charakter materiálu a zvyšují jeho uživatelskou přívětivost pro zemědělce.

Tato příručka je výsledkem projektu Erasmus+ **ETICOF** (Education, training, and innovations in conversion to organic farming, No. 2022-1-SK01-KA220-HED-000086079).

1.1 Motivace pro zemědělce

Zemědělství je více než jen povolání – je to životní poslání, odpovědnost a zároveň každodenní výzva. Zejména v době rostoucích nároků ze strany trhu, politiky i klimatu si zemědělci často kladou otázku: Jaká je moje perspektiva a jak mohu přispět k udržitelné budoucnosti a zemědělství přátelskému k budoucím generacím?

Mnohé zkušenosti z praxe ukazují: přechod na ekologické zemědělství je reálnou perspektivou, kterou je však třeba pečlivě zvážit. Patří sem přesvědčení, že ekologické zemědělství přispívá k ochraně přírodních zdrojů planety, stejně jako jeho ekonomická smysluplnost. Je však důležité zdůraznit, že přechod na ekologické zemědělství není vhodný pro všechny farmy ani v každém období.

Přechod na ekologické hospodaření neznamená radikální změnu, ale dobře naplánovaný, postupný proces – přizpůsobený vaší farmě, vaší půdě a vašim cílům. Tato příručka vám má poskytnout orientaci, motivaci a vodítka, jak se odvážit vstoupit do ekologického zemědělství.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

1.2 Účel a cílová skupina Příručky pro zemědělce k přechodu

Obrázek 1.1. *Výstupy projektu ETICOF (https://eticof.uniag.sk/)*

Příručka pro zemědělce k přechodu vychází ze vzdělávacích materiálů, pedagogického průvodce a kurikula projektu ETICOF, které byly upraveny do podoby relevantní pro praxi. Cílem příručky je poskytnout přehled a základní znalosti o ekologickém zemědělství, motivovat zemědělce k přechodu na ekologické hospodaření a sdílet relevantní zkušenosti z procesu konverze. Aby byla co nejvíce praktická, obsahuje příklady dobré praxe a inovativní přístupy z jednotlivých zemí zapojených do projektu ETICOF.

Protože každá farma je jedinečná, musí být strategie přechodu přizpůsobena konkrétním podmínkám. Příklady dobré praxe a inovativní přístupy slouží jako inspirace, ale nelze je automaticky aplikovat na každou farmu.

Příručka je určena především konvenčním zemědělcům, kteří zvažují přechod na ekologické hospodaření, stejně jako poradcům, konzultantům a školitelům působícím v této oblasti.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

1.3 Co je ekologické zemědělství?

Kořeny ekologického zemědělství sahají až do roku 1924, kdy vzniklo biodynamické zemědělství, které nahlíží na farmu jako na organismus. Následně se rozvinulo organicko-biologické zemědělství (v 60. letech), které chápe zemědělství jako ekologický cyklus a nepoužívá pesticidy. Ekologické zemědělství od svého vzniku neustále roste. Dnes je zakotveno v právních předpisech EU a stalo se nedílnou součástí zemědělství. (Baumbach-Rothbart, 2025)

Obrázek 1.2. *Logo EU pro ekologické zemědělství*

V září 2005 v Adelaide v Austrálii přijalo Valné shromáždění IFOAM – Organics International návrh na vytvoření stručné definice ekologického zemědělství.

> *"Ekologické zemědělství je produkční systém, který udržuje zdraví půd, ekosystémů a lidí. Opírá se o ekologické procesy, biodiverzitu a cykly přizpůsobené místním podmínkám, nikoli o používání vstupů s nepříznivými účinky. Ekologické zemědělství spojuje tradici, inovace a vědu s cílem prospět společnému životnímu prostředí a podporovat spravedlivé vztahy a kvalitní život pro všechny zúčastněné." (cit. IFOAM General Assembly 2008)*

Cíle ekologické produkce:

Ekologická produkce sleduje tyto obecné cíle (nařízení (EU) 2018/848, kapitola II, článek 4):

a) přispívat k ochraně životního prostředí a klimatu;

b) udržovat dlouhodobou úrodnost půdy;

c) přispívat k vysoké úrovni biologické rozmanitosti;

d) významně přispívat k netoxickému prostředí;

e) přispívat k vysokým standardům dobrých životních podmínek zvířat, zejména k naplňování jejich druhově specifických potřeb;

f) podporovat krátké distribuční řetězce a místní produkci v různých regionech Unie;

g) podporovat zachování vzácných a původních plemen ohrožených vyhynutím;

h) přispívat k rozvoji nabídky rostlinného genetického materiálu přizpůsobeného specifickým potřebám a cílům ekologického zemědělství;

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

i) přispívat k vysoké úrovni biodiverzity, zejména využíváním různorodého genetického materiálu rostlin, jako je ekologický heterogenní materiál a odrůdy vhodné pro ekologickou produkci;

j) podporovat rozvoj šlechtění rostlin pro ekologické zemědělství s cílem přispět k příznivým ekonomickým perspektivám tohoto sektoru.

Přestože právní předpisy EU tvoří základ ekologického zemědělství, jednotlivé státy je přizpůsobují a provádějí podle místních podmínek. Kromě toho zemědělské svazy (např. Naturland, Demeter a Bioland v Německu) stanovují přísnější pravidla.

Podrobnosti viz kapitola → *6.5 Dotace EU pro ekologické zemědělství*

1.4 Přístup uzavřeného cyklu farmy

Uzavřený koloběh je jedním z nejdůležitějších prvků ekologického zemědělství. Tento způsob hospodaření usiluje o to, aby krmiva a živiny potřebné pro chov zvířat a pěstování plodin byly produkovány přímo na farmě. Namísto syntetických hnojiv se v ekologickém zemědělství používají rostlinná a živočišná hnojiva, která jsou součástí tohoto koloběhu. To také znamená, že počet zvířat na farmě závisí na její velikosti.

Takzvaná cirkulární ekonomika má zajistit, aby krmiva a živiny pro živočišnou i rostlinnou výrobu byly z velké části produkovány na pozemcích farmy a znovu v rámci farmy využívány. To vede k tzv. plošně vázanému chovu zvířat na ekologických farmách. Znamená to, že počet hospodářských zvířat je vždy omezen velikostí obhospodařované plochy. Hustota chovu musí být proto plánována tak, aby nebylo překročeno 170 kg dusíku na hektar zemědělské půdy ročně ze statkových hnojiv (nařízení EU o ekologickém zemědělství) nebo 112 kg N/ha ročně (směrnice svazů rostlinné výroby). (Baumbach-Rothbart, 2025)

Dalšími důležitými prvky ekologického zemědělství jsou preventivní ochrana rostlin a zákaz geneticky modifikovaných organismů (GMO). Toho lze dosáhnout důrazem na zdravou půdu, pestré střídání plodin a správný výběr odrůd. Současně je ekologické zemědělství klíčovým přístupem k adaptaci na změnu klimatu i jejímu zmírňování. Mnohé prvky uzavřeného cyklu farmy pomáhají zemědělcům vyrovnat se s výzvami klimatické změny. Vyhýbání se minerálním hnojivům přispívá k ochraně klimatu a vyšší obsah humusu zlepšuje schopnost půdy zadržovat vodu a zvyšuje její úrodnost. Ekologické farmy mají také vyšší úroveň biodiverzity, což přispívá ke stabilnějším ekosystémům.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

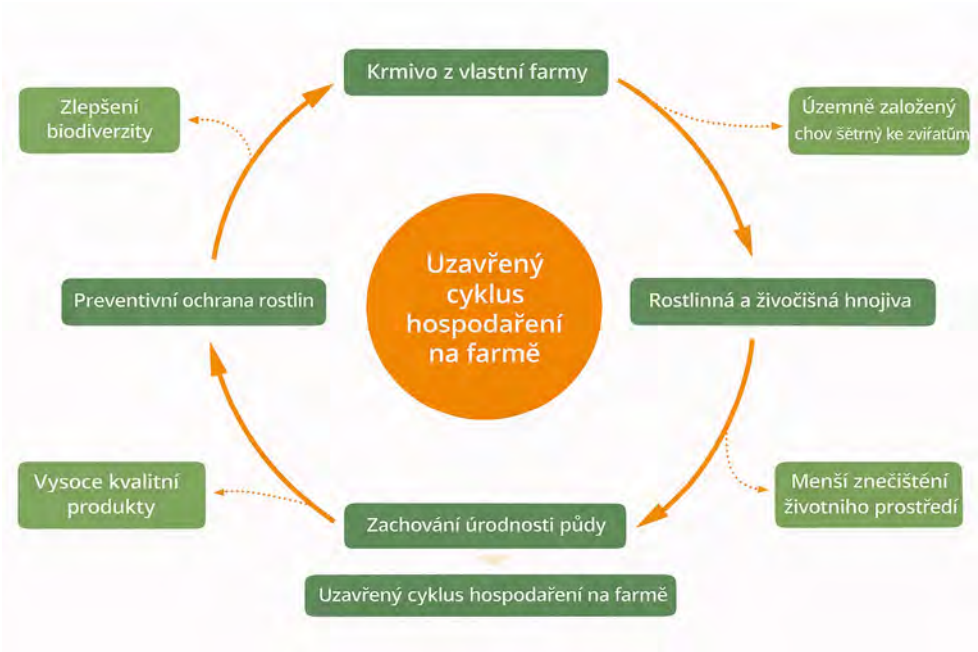

Obrázek 1.3. *Základní princip uzavřeného cyklu farmy a jeho dopady*

Další zdroje

The Four Principles of Organic Agriculture | IFOAM. (n.d.). IFOAM. https://www.ifoam.bio/why-organic/shaping-agriculture/four-principles-organic

Ökologische Land- und Lebensmittelwirtschaft in Deutschland. (n.d.-b). BMEL. https://www.bmel.de/DE/themen/landwirtschaft/oekologischer-landbau/oekologischer-landbau-deutschland.html

Die EU-Rechtsvorschriften für den ökologischen Landbau. (2024, November 28). BMEL. https://www.bmel.de/DE/themen/landwirtschaft/oekologischer-landbau/aenderungen-oekoverordnung.html

Regulation (EU) 2018/848: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:02018R0848-20230221

Reference

Baumbach-Rothbart, U., Schmidtke, K., Ivemeyer, S., Simantke, C., Gröner, G., Werner, D., Stimming, M. (2025). *Berufsspezialist*in im Ökologischen Landbau: Praxisorientiertes Fortbildungsskript*.

LfL (Ed.). (2021). *Umstellung auf ökologischen Landbau: Informationen für die Praxis in Bayern*. Bayerische Landesanstalt für Landwirtschaft.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

2. Proč přejít na ekologické zemědělství?

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

2. Proč přejít na ekologické zemědělství?

Co kdyby půda pod vašima nohama mohla vyprávět svůj příběh? Mluvila by o úrodné půdě a odolných ekosystémech, nebo by odhalila problémy nadměrného využívání a nerovnováhy?

Pro mnoho zemědělců začíná přechod na ekologické hospodaření jednoduchou otázkou: jak udržet farmu dlouhodobě produktivní, ziskovou a odolnou. Ekologické zemědělství vrací pozornost k základům – zdravé půdě, silným plodinám a systémům chovu hospodářských zvířat, které spolupracují s přírodou, nikoli proti ní. Díky promyšleným osevním postupům, využívání organických hnojiv a větší biodiverzitě na farmě mohou ekologické systémy snížit závislost na nákladných externích vstupech a lépe pomáhat farmám zvládat extrémní výkyvy počasí a měnící se klimatické podmínky.

Z ekonomického hlediska může ekologické zemědělství nabídnout přístup na prémiové trhy, stabilnější ceny a dotace během přechodu i po něm. Poptávka po bioproduktech stále roste a mnoho zemědělců oceňuje větší nezávislost na externích vstupech, kterou ekologické systémy přinášejí. Úspěšný přechod však obvykle vyžaduje průběžné vzdělávání a sdílení zkušeností, protože zemědělci přizpůsobují své postupy a reagují na specifické podmínky stanoviště. Učení mezi farmáři – prostřednictvím zemědělských sdružení, poradenských služeb, polních dnů a studijních návštěv – stejně jako výměnné návštěvy mezi farmami a zeměmi, často organizované v rámci projektů financovaných EU, hrají důležitou roli při snižování rizik a zlepšování výsledků během přechodu. Přechod může také přinést přínosy pro image farmy, místní komunity i plánování generační obměny.

Současně ekologické zemědělství přispívá k širším evropským cílům udržitelnějšího potravinového systému. Je v souladu s cíli Zelené dohody EU a strategie „Od zemědělce ke spotřebiteli“ (Farm to Fork) tím, že snižuje dopady na životní prostředí, podporuje biodiverzitu a posiluje venkovské oblasti. Pro zemědělce to může znamenat dlouhodobou politickou podporu a uznání za hospodaření, které kromě produkce potravin přináší i veřejné statky.

2.1 Ekologické a environmentální výhody

Systémy ekologického zemědělství využívají postupy, které spolupracují s přírodou místo závislosti na externích vstupech – používají meziplodiny, kompost a další organické materiály, střídají plodiny, regulují plevele mechanicky nebo tepelně a vyhý-

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

bají se syntetickým hnojivům, pesticidům a geneticky modifikovaným organismům (GMO). Tyto postupy mají podporovat produktivitu farmy a zároveň snižovat dopady na životní prostředí, i když výsledky se mohou lišit podle typu půdy, intenzity hospodaření a fáze přechodu.

V mnoha případech je ekologické hospodaření spojeno s vyšším obsahem organické hmoty v půdě – směsí rozložených rostlinných zbytků, kompostu a dalších přírodních materiálů, které zlepšují strukturu půdy, dostupnost živin a schopnost zadržovat vodu – zejména po delším uplatňování ekologických postupů. Ekologické půdy často vykazují lepší strukturální stabilitu a vyšší mikrobiální aktivitu, což odráží větší množství a rozmanitost půdních mikroorganismů, jako jsou bakterie a houby podílející se na rozkladu organické hmoty a koloběhu živin. V mírném pásmu může dlouhodobé ekologické hospodaření vést k výrazně vyšším zásobám uhlíku v půdě ve srovnání s konvenčními systémy, především díky pravidelnému přísunu organické hmoty a omezenému používání syntetických dusíkatých hnojiv; takové zvýšení se však nemusí projevit v prvních letech přechodu.

Biodiverzita se také výrazně zvyšuje, protože ekologické farmy často hostí o 23–30 % více druhů – včetně opylovačů, užitečného hmyzu, ptáků, půdní fauny a bohatých mikrobiálních společenstev. Prvky jako živé ploty, pásy divokých květin a smíšené kultury vytvářejí stanoviště, která stabilizují ekosystémy, podporují biologickou ochranu rostlin, opylování a koloběh živin a snižují závislost na syntetických vstupech. (Bengtsson et al., 2005)

Ekologické systémy také snižují potřebu nákupu externích vstupů – náklady na ochranu rostlin mohou klesnout o 75–100 % na hektar a náklady na hnojiva o 45–90 % (Evropská komise, 2023b). Omezení používání syntetického dusíku a pesticidů snižuje riziko znečištění vod a chemického odtoku. I když mohou být výnosy nižší, dopady na životní prostředí na hektar – například ztráty dusíku – jsou trvale nižší, což vede k čistší vodě a zdravějším ekosystémům.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Dimenze	Klíčové výhody	Klíčové výzvy
Environmentální a ekologická	Vyšší obsah organického uhlíku v půdě, lepší struktura a zadržování vody Vyšší biodiverzita (+23–30 % druhové rozmanitosti), včetně opylovačů, ptáků a půdní fauny (Bengtsson et al., 2005) Snížení používání syntetických hnojiv a pesticidů, nižší riziko eutrofizace a odtoku Přínos k cílům Zelené dohody EU, strategie Farm to Fork a strategie biodiverzity	Potenciálně vyšší emise skleníkových plynů na jednotku produkce (např. N_2O) Může být potřeba větší výměra půdy pro kompenzaci nižších výnosů Některé postupy vyžadují více práce a odborných znalostí

Tabulka 2.1. *Přehled hlavních environmentálních a ekologických výhod a výzev přechodu na ekologické zemědělství*

2.2 Ekonomické výhody a výzvy

Ekonomickou životaschopnost přechodu na ekologické zemědělství určují tři propojené faktory: stabilita trhů nabízejících cenové prémie za bioprodukty, změny výrobních nákladů v důsledku nižšího využití vstupů a vyšších nároků na řízení a podpora politiky prostřednictvím Společné zemědělské politiky (SZP) a souvisejících programů EU. Tyto faktory vysvětlují ekonomické výhody uvedené v tabulce 2.2., kdy zemědělci zvažují, jak cenové prémie, snížení nákladů na hnojiva a pesticidy a agroenvironmentální platby SZP a platby na dobré životní podmínky zvířat ovlivňují jejich ziskovost, riziko a konkurenceschopnost.

Prodej biopotravin v EU se mezi lety 2015 a 2020 téměř zdvojnásobil a plocha ekologicky obhospodařované půdy vzrostla o 41 %. Rostoucí poptávka (Evropská komise, 2023a), podpořená strategií Farm to Fork, posílila prémiové trhy. Nižší variabilní náklady vyplývají z používání organických hnojiv, osevních postupů a biologické ochrany rostlin. I přes nižší výnosy mnoho ekologických farem dosahuje srovnatelných nebo vyšších příjmů než konvenční farmy, protože cenové prémie (20–40 %) a dotace kompenzují nižší produkci a mohou vést k vyšším příjmům na jednotku práce.

Na druhé straně hrají významnou roli i ekonomické výzvy uvedené v tabulce 2.2. Ekologické výnosy obvykle dosahují pouze 80–85 % úrovně konvenční produkce (Riar et al., 2025), v závislosti na plodině, půdě a zkušenostech, což může vyžadovat více půdy a způsobovat problémy v oblastech s jejím nedostatkem. Nároky na pracovní sílu jsou vyšší kvůli regulaci plevelů, ochraně proti škůdcům a opatřením na podporu biodiverzity, což zvyšuje sezónní náklady. Významnou překážkou je také tříleté přechodné období: zemědělci musí dodržovat ekologické standardy, výnosy často klesají, ale pro-

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

dukci ještě nelze prodávat za bio ceny. Další bariéry zahrnují kolísání trhu a cenových prémií, náklady na certifikaci, administrativní zátěž (zejména pro malé farmy) a omezené úspory z rozsahu na velkoobchodních trzích.

Dimenze	Klíčové výhody	Klíčové výzvy
Ekonomická	Rostoucí trh s biopotravinami v EU: maloobchodní prodeje se zdvojnásobily (2015–2020) Nižší náklady na hnojiva a pesticidy (úspora 45–90 %) Přístup k agroenvironmentálním platbám SZP a podporám dobrých životních podmínek zvířat Cenové prémie (20–40 %) a dotace kompenzují nižší výnosy Potenciálně vyšší příjem na jednotku práce	Rozdíl ve výnosech (průměrná ztráta 15–20 %) Tříleté přechodné období bez cenových prémií Kolísání trhu a cen Náklady na certifikaci a administrativní zátěž Omezené úspory z rozsahu na velkoobchodních trzích

Tabulka 2.2. *Přehled hlavních ekonomických výhod a výzev přechodu na ekologické zemědělství*

2.3 Zdravotní a sociální přínosy

Zdraví veřejnosti a farmářů

Jedním z hlavních zdravotních přínosů ekologického zemědělství je snížení expozice chemickým látkám jak u spotřebitelů, tak u pracovníků na farmách. Lidé, kteří konzumují převážně biopotraviny, mají obvykle nižší hladiny reziduí pesticidů a těžkých kovů, jako je kadmium, v těle, a ekologické plodiny často obsahují více antioxidantů, které jsou prospěšné pro celkové zdraví (Barański et al., 2017). Některé studie také naznačují souvislost mezi konzumací biopotravin a nižším rizikem obezity, diabetu 2. typu a některých druhů rakoviny, i když tyto výsledky zatím nejsou jednoznačně prokázány (Mie et al., 2017). Pravidla EU pro ekologický chov zvířat – například více prostoru, přístup ven a omezené používání antibiotik – vedou také ke zdravějším zvířatům a nižší expozici chemikáliím pro pracovníky.

Sociální a komunitní přínosy

Ekologické zemědělství přináší i sociální přínosy. Protože vyžaduje více znalostí a dovedností, vytváří kvalitní pracovní místa na venkově a pomáhá udržet mladé lidi v zemědělství. Díky nižší závislosti na nákupu chemických vstupů jsou ekologičtí zemědělci méně ovlivněni výkyvy cen na globálních trzích. Mnoho ekologických farem prodává své produkty přímo zákazníkům prostřednictvím farmářských obchodů, trhů

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

nebo systémů komunitou podporovaného zemědělství (CSA), což posiluje důvěru a umožňuje farmářům získat větší podíl z hodnoty jejich produkce. Ekologické zemědělství je také v souladu s politikami EU, jako je Zelená dohoda a strategie Farm to Fork, což může usnadnit přístup k financování a technické podpoře. Na druhou stranu tento systém vyžaduje více práce a průběžné vzdělávání, což může být pro některé farmy náročné.

Dimenze	Klíčové výhody	Klíčové výzvy
Zdraví	Nižší expozice spotřebitelů reziduím pesticidů a těžkým kovům Vyšší obsah antioxidantů (polyfenolů) v plodinách Pozorované souvislosti s nižším rizikem obezity, diabetu 2. typu a některých druhů rakoviny Lepší životní podmínky zvířat podle standardů EU Nižší pracovní expozice pesticidům	Dlouhodobé přínosy pro lidské zdraví zatím nejsou jednoznačně prokázány Vyšší riziko některých onemocnění hospodářských zvířat při nedodržení standardů
Sociální a komunitní	Více kvalifikovaná a znalostně náročná pracovní místa na venkově Podpora zapojení mladé generace do zemědělství Posílení nezávislosti farmářů díky nižší závislosti na externích vstupech Posilování důvěry spotřebitelů díky transparentnosti a sledovatelnosti Lepší přístup k veřejné podpoře díky souladu s politikami	Vyšší nároky na pracovní sílu mohou být problémem v regionech s jejím nedostatkem Vyžaduje průběžné vzdělávání a poradenskou podporu pro efektivní řízení

Tabulka. 2.3. *Přehled hlavních zdravotních a sociálních výhod a výzev přechodu na ekologické zemědělství*

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Reference

Barański, M., Rempelos, L., Iversen, P. O., & Leifert, C. (2017). *Effects of organic food consumption on human health; the jury is still out!* Food & Nutrition Research, 61(1), 1287333. https://doi.org/10.1080/16546628.2017.1287333

Bengtsson, J., Ahnström, J., & Weibull, A.-C. (2005). The effects of organic agriculture on biodiversity and abundance: A meta-analysis. *Journal of Applied Ecology*, 42(2), 261–269. https://doi.org/10.1111/j.1365-2664.2005.01005.x

Boix-Fayos, C., & De Vente, J. (2023). *Challenges and potential pathways towards sustainable agriculture within the European Green Deal*. Agricultural Systems, 207, 103634. https://doi.org/10.1016/j.agsy.2023.103634

European Commission (2023). *EU Agri-Market Brief: Input costs, income, and area growth*. https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2024-01/agricultural-outlook-2023-report_en_0.pdf

European Commission (2023). *Organic farming in the EU – A decade of organic growth*, January 2023. European Commission, DG Agriculture and Rural Development, Brussels. https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2023-04/agri-market-brief-20-organic-farming-eu_en.pdf

Gamage, A., Gangahagedara, R., Gamage, J., Jayasinghe, N., Kodikara, N., Suraweera, P., & Merah, O. (2023). *Role of organic farming for achieving sustainability in agriculture*. Farming System, 1(1), 100005. https://doi.org/10.1016/j.farsys.2023.100005

Mie, A., Andersen, H. R., Gunnarsson, S., Kahl, J., Kesse-Guyot, E., Rembiałkowska, E., Quaglio, G., & Grandjean, P. (2017). *Human health implications of organic food and organic agriculture: A comprehensive review*. Environmental Health, 16, 111. https://doi.org/10.1186/s12940-017-0315-4

Nowak, A., & Kobiałka, A. (2024). *The significance of organic farming in the European Union from the perspective of sustainable development*. Economics and Environment, 88(1), 710. https://doi.org/10.34659/eis.2024.88.1.710

Riar, A., Sisodia, B., Keller, C., Patidar, I., Stuerz, S., Goldmann, E., Singh, A., & Bhullar, G. S. (2025). Long-term economic and yield comparison of organic and conventional cotton-based production systems with wheat and soybean rotations in central India. *European Journal of Agronomy*, 171, 127814. https://doi.org/10.1016/j.eja.2025.127814

Sanders, J., Brinkmann, J., Chmelikova, L., Ebertseder, F., Freibauer, A., Gottwald, F., Haub, A., Hauschild, M., Hoppe, J., Hülsbergen, K.-J., Jung, R., Kusche, D., Levin, K., March, S., Schmidtke, K., Stein-Bachinger, K., Treu, H., Weckenbrock, P., Wiesinger, K., … Heß, J. (2025). *Benefits of organic agriculture for environment and animal welfare in temperate climates*. Organic Agriculture, 15(2), 213–231. https://doi.org/10.1007/s13165-025-00493-w

Smith, O. M., Cohen, A. L., Rieser, C. J., Davis, A. G., Taylor, J. M., Adesanya, A. W., Jones, M. S., Meier, A. R., Reganold, J. P., Orpet, R. J., Northfield, T. D., & Crowder, D. W. (2019). *Organic Farming Provides Reliable Environmental Benefits but Increases Variability in Crop Yields: A Global Meta-Analysis*. Frontiers in Sustainable Food Systems, 3, 82. https://doi.org/10.3389/fsufs.2019.00082

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

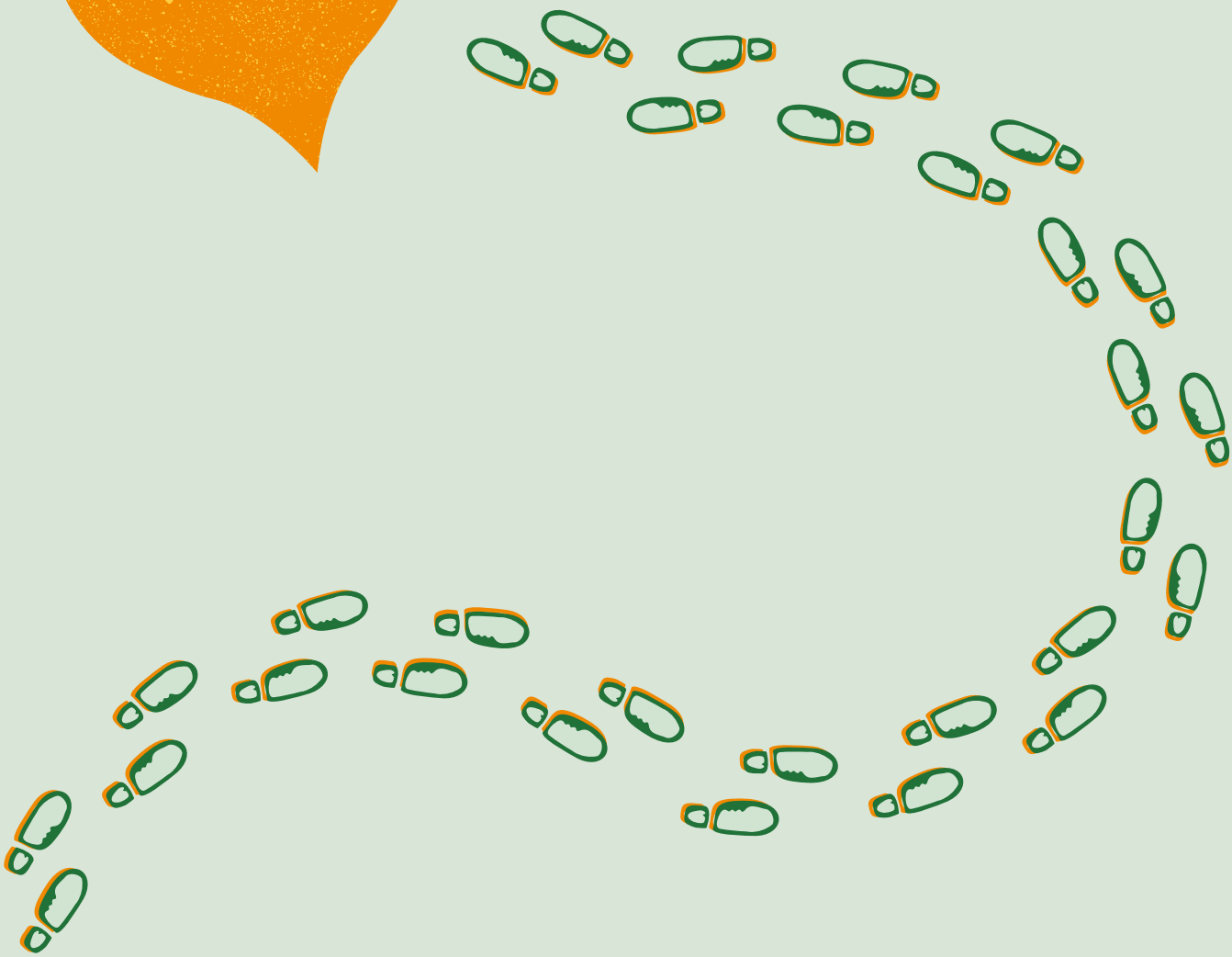

3. Přechod na ekologické zemědělství

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

3. Přechod na ekologické zemědělství

Proces přechodu je upraven nařízením EU o ekologickém zemědělství 2018/848, ale každá farma je jiná, a proto si musí najít vlastní cestu. Tato kapitola nabízí vhled do toho, jak k přechodu přistupovat. Mějte na paměti, že podpora je k dispozici v každé fázi; poradci, sousední farmy a zemědělské organizace mohou být v případě potřeby velkou oporou. Užitečné odkazy najdete v kapitole → *6.4 Poradenské služby a organizace farmářů*.

3.1 Přechod v 10 krocích

Ačkoli v praxi mohou některé věci probíhat současně nebo se jejich pořadí může lišit podle konkrétní situace, zde je možný postupný návod k přechodu:

Orientace	**1. Zapojte rodinu a zaměstnance**
	2. Seznamte se s ekologickými postupy a strukturami
	3. Analyzujte vhodnost farmy
Plánování	**4. Zapojte poradenské služby**
	5. Vypracujte podrobný plán přechodu
	6. Rozhodněte se
Stát se ekologickou farmou	**7. Požádejte o dotace**
	8. Podepište smlouvu s certifikačním orgánem
	9. Vstupte do přechodného období
Certifikace a kontrola	**10. První kontrola s posouzením farmy**

Krok 1: Zapojte rodinu a zaměstnance

Pokud nejste podnik jednoho člověka, je považováno za zásadní zapojit co nejdříve i ostatní zainteresované osoby, zejména členy rodiny a zaměstnance. Jejich otevřenost principům ekologického zemědělství a ochota přispět k tomuto procesu jsou důležitými faktory dlouhodobého úspěchu. (LfL, 2021) Je vhodné si vyjasnit například tyto otázky:

- Jsou lidé, se kterými pracujete, otevření ekologickému zemědělství?
- Co pro ně přechod na ekologické zemědělství změní?
- Jsou otevřeni školení, novým postupům nebo novým přístupům k marketingu?

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Krok 2: Seznamte se s ekologickými postupy a strukturami

Abyste mohli vyhodnotit, zda je ekologické hospodaření pro vás vhodné, jsou klíčové konkrétní znalosti ekologických principů a jejich převedení do praxe. Možné zdroje jsou:

- tato příručka, online zdroje, knihy a odborné časopisy, workshopy a semináře
- návštěvy ekologických farem s podobným výrobním zaměřením
- navázání kontaktu s ekologickými zpracovateli, družstvy a velkoobchodníky
- získání přehledu o dostupných poradenských službách
- kontaktování ekologických certifikačních orgánů: Jaké dotace na přechod jsou k dispozici a jak a kdy o ně žádat?

Krok 3: Analýzy vhodnosti farmy

Je třeba zvážit tyto strukturální a ekonomické faktory:

Je farma ekonomicky stabilní?

Farma by měla být ekonomicky zdravá a měly by být k dispozici finanční rezervy. I když přechodné období přináší výzvy, ekologické zemědělství obvykle dosahuje lepší rentability než neekologické podniky. (Dierauer, 2021).

Podrobnosti viz kapitola → *5.1 Výpočty příjmů, nákladů a rentability během přechodu*

Jsou potřeba investice?

První věcí, kterou je třeba ověřit, je, zda lze stáje přizpůsobit ekologickým požadavkům za rozumné náklady. (oekolandbau.de, 2024) Také může být nutné pořídit odlišné vybavení pro zpracování půdy a mechanickou regulaci plevelů. (Dierauer, 2021) Náklady mohou vzniknout také v souvislosti s poradenskými službami a certifikačními poplatky.

Podrobnosti viz kapitola → *5.1 Výpočty příjmů, nákladů a rentability během přechodu*

Je k dispozici dostatek půdy?

To je zvláště důležité z hlediska plánování krmiv, vzhledem k významu soběstačnosti v zásobování krmivy v ekologických podmínkách (zejména při možném počátečním snížení výnosů). Možnostmi jsou úprava počtu zvířat, pronájem další pícninářské plochy nebo navázání spolupráce mezi farmou bez zvířat a farmou se zvířaty v oblasti píce a hnoje. (LfL, 2021)

Jsou rezervy v pracovní kapacitě?

Bilance pracovního času pomáhá analyzovat, zda budou dostupné pracovní zdroje dostačující během přechodu i po něm. U pěstování zeleniny nebo speciálních plodin a u některých specifických způsobů chovu zvířat, např. při produkci selat, lze očekávat vyšší potřebu práce, zatímco v jiných případech může naopak dojít k určitému odlehčení pracovní zátěže. (LfL, 2021)

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Jsou k dispozici možnosti odbytu?

Pravděpodobně nejdůležitějším faktorem je dostupnost odbytových možností pro bioprodukty. Jasné a kvalitní smlouvy o odběru pro produkty z přechodného období i bioprodukty jsou proto základem ekonomicky zdravého přechodu. Pro domácí trh může být možností rozvoj přímého prodeje, zejména u farem v blízkosti městských oblastí. (Dierauer, 2021)

Podrobnosti viz kapitola → *5.2 Jak zůstat ekonomicky udržitelný během přechodu*

Jsou možnosti diverzifikace?

Diverzifikace je mezi farmáři považována za faktor úspěchu přechodu: diverzifikované plodiny a zemědělské činnosti, stejně jako zpracování přímo na farmě, činí hospodaření stabilnějším. V tomto bodě je možné začít uvažovat o tom, jak diverzifikovat produkci a zdroje příjmů.

Pohled na současné zemědělské postupy může být užitečný pro pochopení toho, co by bylo nutné změnit podle ekologických pravidel:

Hospodaření s živinami a úrodnost půdy?

Po opuštění syntetických hnojiv je často nutné vypracovat novou a propracovanější strategii hospodaření s živinami. Jaký typ organického hnojení (např. kompost, hnůj a luskoviny) by pro vás byl dostupný a vhodný? Jaké postupy (např. meziplodiny, rotační pastva) by bylo zajímavé začlenit?

Ochrana proti škůdcům a regulace plevelů?

Ekologické zemědělství staví na preventivních opatřeních, zaměřuje se na vytváření zdravých ekosystémů a podporu silných odrůd pro přirozenou ochranu rostlin. Strategie zahrnují používání odrůd odolných vůči škůdcům, pestré osevní postupy a podporu stanovišť pro užitečné organismy. Přímé zásahy se opírají o látky ze schválených seznamů. Jak byste mohli nahradit syntetická opatření na ochranu rostlin?

Živočišná výroba?

Zvířata jsou klíčovým prvkem konceptu ekologického hospodaření, protože nejen diverzifikují produkci, ale také zlepšují koloběh živin. Při přechodu je třeba zohlednit získávání zvířat z ekologických chovů nebo absolvování příslušného přechodného období, zajištění dostatečně prostorného ustájení pro přirozené chování, krmení převážně ekologickými krmivy a udržování zdraví prostřednictvím preventivní veterinární péče.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Krok 4: Zapojte poradenské služby

Nejpozději při přípravě konkrétního plánu přechodu a finančního rozpočtu se důrazně doporučuje využít poradenské služby zaměřené na přechod. Struktury poradenských služeb se v jednotlivých zemích EU liší, i když existují snahy o jejich sjednocení a zlepšení celkové kvality a dostupnosti.

Podrobnosti viz kapitola → *6.4 Poradenské služby a organizace farmářů*

Krok 5: Vypracujte podrobný plán přechodu

Plán přechodu by měl zahrnovat:

- posouzení farmy (bude potřeba při kontrolách!)
- plán zemědělských postupů: hospodaření s půdou a hnojem, osevní postup, typ hospodářských zvířat, jejich počty a management
- požadavky na práci, infrastrukturu a potřeby vybavení
- marketingový plán a finanční rozpočet
- časový harmonogram přechodu: minimálně 2 roky při jednofázovém přechodu (organicresearchcenter.com, 2025)

Krok 6: Rozhodování

1. Částečný nebo úplný přechod?

Částečný přechod na ekologickou produkci se může jevit jako zajímavá možnost, zejména pro větší podniky. V praxi však vznikají problémy spojené se souběžnou ekologickou a neekologickou produkcí, například:

- omezení přístupu k dotacím na ekologické zemědělství v některých zemích, např. v Německu; pravidla v jiných zemích EU se liší
- organizační a administrativní zátěž v důsledku přísného oddělení obou systémů (pozemky, infrastruktura, stroje, sklady, vstupy, účetnictví…)
- složitější koordinace s certifikačními orgány a intenzivnější kontroly
- **ekologická sdružení** obvykle přijímají pouze plně převedené farmy.

Trvalý částečný přechod však může dávat smysl, např. pokud existují intenzivní nebo trvalé plodiny (bylinky, zelenina), které při ekologické produkci nabízejí cenové výhody, nebo u extenzivně obhospodařovaných travních porostů. (oekolandbau.de, 2024)

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

2. Členství v některém z ekologických sdružení?

Produkční standardy **ekologických sdružení** bývají často přísnější než požadavky nařízení **EU o ekologickém zemědělství**. Přesto může členství přinést výhody z hlediska odbytu a cen (zejména při přímém prodeji), stejně jako přístup k silné síti a systému podpory.

Viz kapitola → *6.4 Poradenské služby a organizace farmářů*

Krok 7: Požádejte o dotace a podporu pro přechod

Se zahájením přechodu bude potřeba požádat o dostupné ekologické dotace a podporu. (organicresearchcenter.com, 2025)

Viz kapitola → *6.5 Dotace EU pro ekologické zemědělství*

Krok 8: Podepište smlouvu s certifikačním orgánem

Přechod začíná tehdy, když se zemědělský podnik zaregistruje u ekologického certifikačního orgánu. Toto datum je klíčové pro určení, kdy mohou být produkty z dané půdy prodávány jako ekologické. (oekolandbau.de, 2024)

Viz kapitola → *6.3 Administrativní požadavky pro farmáře*

Krok 9: Vstupte do přechodného období

Jak bylo uvedeno výše, přechod začíná registrací zemědělského podniku u ekologického certifikačního orgánu. Od tohoto okamžiku musí zemědělské postupy odpovídat ekologickým předpisům a začíná přechodné období. Nařízení EU o ekologickém zemědělství vyžaduje různě dlouhá přechodná období pro různé oblasti produkce:

Přechodné období pro rostlinnou výrobu

Pro rostlinnou výrobu jsou přechodná období následující:

- jednoleté nebo bylinné vytrvalé plodiny (obilniny, okopaniny, polní a jemná zelenina, řezané květiny), travní porosty → 2 roky
- víceleté plodiny (jako jsou sady, vinice a olivovníky) → 3 roky (oekolandbau.de, 2024)

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Měsíc po zahájení přechodu	Půda	Odbyt	Příklad	Co se děje?
0	Půda je v přechodu po dobu 24 měsíců	Pouze neekologický odbyt	1. července 2026	Přechod začíná
1 – 2			červenec/srpen 2026	Sklizeň
4			říjen 2026	Výsev ozimů
9			březen 2027	Výsev jařin
12			30. června 2027	Dokončen první rok přechodu
13 – 14		Výnos lze prodávat jako „produkt z přechodu na ekologické zemědělství“ nebo „přechodné krmivo“	červenec/srpen 2027	Sklizeň
16			říjen 2027	Výsev ozimů
21			březen 2028	Výsev jařin
24			30. června 2028	Přechod dokončen
25 – 26	Půda je plně ekologická		červenec/srpen 2028	Sklizeň
28		Výnosy z plodin vysetých po 30. 6. 2028 lze prodávat jako „bio“	říjen 2028	Výsev ozimů
33			březen 2029	Výsev jařin
37 – 38			červenec/srpen 2030	Sklizeň

Tabulka 3.1. *Příklad harmonogramu přechodu pro ornou půdu. Upraveno podle oekolandbau.de (2024)*

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Přechodné období pro živočišnou výrobu

Také chov zvířat vyžaduje přechodná období, během nichž již musí být hospodářská zvířata chována podle ekologických standardů. Běžné jsou dva modely přechodu:

1. **Současný přechod půdy i chovu zvířat** → všechny pastviny, pícninářské plochy a zvířata jsou převáděny současně po dobu 24 měsíců. → Doporučeno pro chovy krav bez tržní produkce mléka a mléčné farmy, které vyžadují rozsáhlou přestavbu stájí
2. **Nesoučasný přechod půdy a chovu zvířat** → nejprve se převádějí pastviny a pícninářské plochy. Přechod zvířat začíná, jakmile je k dispozici první vlastní krmivo z přechodného období.

Druh a využití	Přechodné období
Skot na produkci masa	12 měsíců, ale minimálně ¾ délky života
Zvířata produkující mléko	6 měsíců
Prasata na produkci masa	6 měsíců
Drůbež na produkci masa (brojleři, krůty, husy, kachny)	10 týdnů, pokud byla nakoupena do 3. dne života
Nosná drůbež	6 týdnů, pokud byla nakoupena do 3. dne života

Tabulka 3.2. *Vybraná přechodná období v chovu zvířat, upraveno podle oekolandbau.de (2024)*

Krok 10: První kontrola s posouzením farmy

Každoroční ekologická kontrola obvykle následuje po předchozím oznámení, ale možné jsou i neohlášené namátkové kontroly. Kontrolují se všechny provozy farmy, včetně polí, pastvin, stájí a skladovacích prostor, a v případě potřeby také výrobní a prodejní zařízení. Kromě toho se zaznamenávají údaje o sklizni a porovnávají se s krmnými dávkami, skladovými zásobami, množstvím výroby a prodeje a provádí se rozsáhlá kontrola dokumentace. Laboratorní analýzy produktů se provádějí jen v jednotlivých případech, ale velmi důkladně se ověřuje, zda jsou všechny shromážděné údaje věrohodné. (Baumbach-Rothbart et al., 2025)

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

3.2 Získané zkušenosti: poradenství při přechodu na ekologické zemědělství v Durynsku (Německo)

Německý poradenský systém pro přechod na ekologické zemědělství nabízí mnoho poznatků o tom, jak může strukturované, státem podporované a na znalostech založené poradenství urychlit ekologickou změnu v zemědělství. Díky úpravám pravidel ekologického zemědělství, podpůrných nástrojů a dobře koordinovaných poradenských služeb se Německo stalo jednou z předních evropských zemí v oblasti ekologického hospodaření.

V zásadě jsou zemědělské úřady kontaktním místem pro všechny otázky týkající se přechodu na ekologické zemědělství. Poradci navštěvují farmu nebo ji kontaktují telefonicky, aby si udělali představu o současné situaci a posoudili příležitosti a rizika přechodu z hlediska práce, ekonomiky a rodinné politiky. Státní poradenské služby jsou bezplatné. (LfL, 2021)

Kromě poradenských služeb poskytovaných spolkovými zeměmi existují zemědělská sdružení, která radí farmám během přechodné fáze i po ní ve všech odborných výrobních a tržních otázkách. Patří mezi ně například Naturland, Demeter, Gäa a Bioland. Úvodní návštěvy jsou u většiny pěstitelských sdružení zdarma a všechna další poradenství jsou financována z ekologické ofenzivy nebo například v Durynsku z prostředků EZFRV (programy rozvoje venkova zemí EU). Poradci pro přechod podporují zemědělské podniky, zpracovatele a obchodní společnosti při jejich přechodu na ekologické hospodaření. Jejich poradenství sahá od počáteční orientace a poskytování informací až po konkrétní realizaci. Analýza a plánování zahrnují investiční plánování, rozhodnutí o úplném nebo částečném přechodu, poradenství ohledně dotací a kontrolních postupů, přípravu na první inspekci atd. Za účelem podpory znalostí a přijetí ekologického zemědělství nabízejí poradci návštěvy farem nebo školení o ekologickém zemědělství pro zaměstnance farmy.

Co motivuje farmy k přechodu na ekologické zemědělství?

Hlavní motivací k přechodu bývá často to, že vedení farmy vidí v ekologickém zemědělství lepší tržní perspektivu. Další motivací je generační obměna na farmách, která někdy přechod vůbec umožní. Někteří zemědělci také vidí, že jejich kolegové jsou v ekologickém hospodaření úspěšní, a to je přesvědčí. Nebo si odběratel přímo vyžádá bioprodukty (např. biomléko). V neposlední řadě jsou důvodem pro přechod i sílící změna klimatu a s ní spojené změny životního prostředí, protože ekologické zemědělství je odolnější vůči krizím a nabízí lepší přizpůsobení změně klimatu.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Jaké zvláštní příležitosti a výzvy je třeba při přechodu na ekologické zemědělství zvážit?

Především se podnik zcela nově orientuje a přestavuje svou pozici na trhu. To nabízí velký inovační potenciál pro vstup na nové trhy a také možnost přispět k ochraně přírody a životního prostředí. Přechod na ekologické zemědělství vytváří příležitost využívat regionální hodnotové řetězce, protože roste spolupráce s regionálními partnery. To je obvykle spojeno s vyšším imageovým přínosem mezi spotřebiteli i v bezprostředním podnikatelském okolí.

Další příležitostí jsou prémie za přechod a dotace/investiční pomoc spojené s přechodem na ekologické zemědělství, které jsou v Německu dostupné téměř všude. Ekologické farmy jsou často odolnější vůči krizím díky pestrému střídání plodin (na rozdíl od monokultur v konvenčním zemědělství). Z hlediska odbytu roste poptávka po bioproduktech, protože ekologický sektor v Německu se dále rozvíjí.

Vedle mnoha příležitostí s sebou přechod na ekologické zemědělství samozřejmě přináší i výzvy. Například během přechodné fáze stojí přechod peníze, protože farmy v tomto období ještě nedostávají plnou cenu za své bioprodukty. To znamená, že v tomto období vznikají vyšší náklady, které však mohou být částečně kompenzovány přechodovou prémií.

Další výzvou je, že zemědělci se musí zabývat novými tématy, jako je plánování osevních postupů, biologická ochrana rostlin, zpracování půdy, tvorba humusu nebo nové požadavky na přestavbu stájí. Výzvou je i odbyt bioproduktů, protože zahrnuje nové odbytové kanály a metody. Nelze podceňovat ani vnitřní přijetí ekologického zemědělství ze strany zaměstnanců, které je třeba dobře podporovat a doprovázet (např. prostřednictvím školení). Nakonec i přeprava, logistika a skladování zemědělských produktů vyžadují zvláštní podmínky, které jsou často složitější než v konvenčním zemědělství.

Na co by konvenční zemědělci rozhodně neměli zapomenout, pokud chtějí přejít na ekologické zemědělství?

Nejdůležitější je, aby vedení farmy mělo o ekologické zemědělství osobní zájem, který přesahuje čistě ekonomické důvody přechodu. Je třeba vyčlenit dostatek pracovního času pro všechny procesy spojené s přechodem (včetně nové organizace farmy). Je nutné najít nové partnery (např. pro odbyt). Potřebná je také změna myšlení na úrovni farmy i procesů, protože ekologické zemědělství je vnímáno jako jeden celek (cirkulární ekonomika). Než se zemědělci do procesu přechodu pustí, měli by vypracovat životaschopný podnikatelský plán a zajistit financování pro přechodné období. Je třeba zohlednit rodinné i provozní prostředí a všechny zúčastněné seznámit s cíli ekologického zemědělství. Dále je důležité sdílet zkušenosti a navazovat kontakty s

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

dalšími ekologickými farmami a pravidelně se účastnit dalšího vzdělávání, aby si farmář udržel aktuální přehled. Při výběru plodin dává smysl mít široké spektrum a diverzifikaci, aby se minimalizovala rizika spojená s přechodem.

A v neposlední řadě: zemědělci a praktici by měli v průběhu přechodu vyhledat poradenství a najít spolehlivou a kompetentní podporu, například poradce pro přechod ze zemědělských sdružení. V zásadě je profesionální poradenství při přechodu od zemědělských sdružení běžně působících v Německu výhodné, protože pomáhá předcházet chybám, poskytuje síť kontaktů a podporuje politické zastupování zájmů.

Veškeré informace pocházejí z rozhovoru s Ute Baumbach-Rothbart (poradkyně zemědělského sdružení Gäa e.V.).

Reference

Baumbach-Rothbart, U., Schmidtke, K., Ivemeyer, S., Simantke, C., Gröner, G., Werner, D., Stimming, M. (2025). *Berufsspezialist*in im Ökologischen Landbau: Praxisorientiertes Fortbildungsskript*.

Dierauer, H. (2021). *Biologischer Landbau: Grundprinzipien und gute Praxis*. www.fibl.org/de/shop/1144-grundlagen-biolandbau.html

LfL (Ed.). (2021). *Umstellung auf ökologischen Landbau: Informationen für die Praxis in Bayern*. Bayerische Landesanstalt für Landwirtschaft.

oekolandbau.de. (2024). *Schritte zur Umstellung auf ökologischen Landbau*. Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährung (BLE). www.oekolandbau.de/

organicresearchcenter.com. (2025). *Converting to organic farming*. www.organicresearchcentre.com/farming-organically/converting-to-organic-farming/

Rodale Institute. (2022). *40-year report: Farming system trial*. Rodale Institute.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

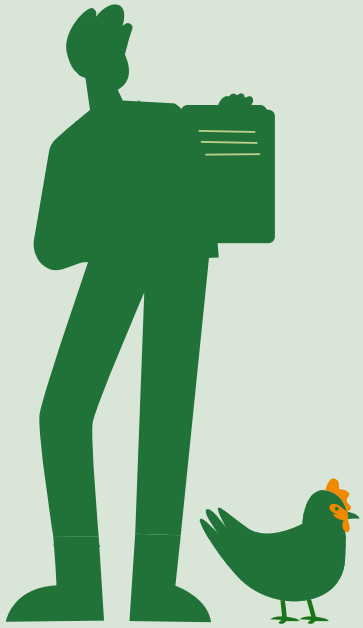

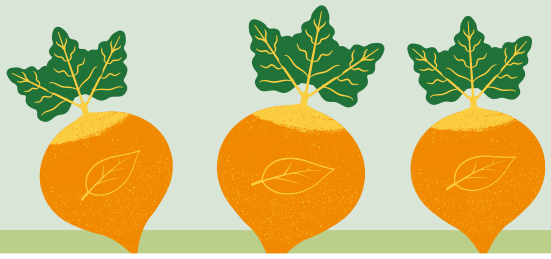

4. Příklady dobré praxe a inovativní přístupy

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

4. Příklady dobré praxe a inovativní přístupy

V této kapitole představujeme některé příklady dobré praxe a inovativní přístupy z Německa, Maďarska, Slovenska a České republiky, které doplňují ekologické zemědělství. Zdůrazňují pozitivní zkušenosti, výzvy a jejich praktické řešení.

4.1 Příklady dobré praxe

Následující příklady dobré praxe jsou doplňující a inspirativní a nejsou součástí požadavků ekologické certifikace ani procesu přechodu. Aby byly praktičtější, jsou ilustrovány a doplněny citacemi farmářů.

4.1.1 Vícenásobné přínosy prostřednictvím krmiv a potravin: Szápár Ecofarm and Mill (Maďarsko)

Lokalita a stručný profil

Rodinná farma se nachází v župě Veszprém poblíž města Zirc (47.32582413768673, 18.03616802533196). Funguje jako rodinný podnik zaměřený na rostlinnou výrobu, chov zvířat a zpracování s přidanou hodnotou prostřednictvím vlastního mlýna a pekárny, přičemž všechny produkty jsou prodávány lokálně. Farma obhospodařuje 85 hektarů orné půdy, na kterých se pěstuje pšenice, žito, oves a kukuřice spolu s různými luskovinami. Živočišná výroba zahrnuje 55 kusů masného skotu, 110 prasat a 60 slepic. Podnik vedou manželé za pomoci svých tří dětí, z nichž dvě se aktivně podílejí na každodenním provozu. Farma byla původně založena v roce 1985 jako konvenční a v roce 2015 zahájila přechod na ekologické hospodaření; od té doby funguje v režimu certifikovaného ekologického zemědělství.

Střídání plodin a uzavřený koloběh živin

Dobře naplánovaný osevní postup je základem všeho. Obilniny jsou vždy na jaře podsévány; například ozimá pšenice je na jaře podsévána alexandrijským a perským jetelem. Při sklizni vzniklá sláma slouží jako hodnotné krmivo pro hospodářská zvířata a bezprostředně poté je půda nepřetržitě pokryta „zeleným kobercem“. Tato meziplodina může do konce roku vytvořit až tři seče. Hnůj ponechaný zvířaty na polích (protože se pasou přímo na orné půdě) se rozkládá jinak než chlévský hnůj. Nikdy nezůstane ani kousek půdy bez vegetace – i plevele jsou užitečné, protože je zvířata spásají. Ve skutečnosti to nejsou skutečné plevele; přestože nebyly vysévány záměrně, jejich přítomnost neohrožuje výnosy.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Zásadní je také výběr odrůd. Odrůda by měla být co nejlépe přizpůsobena místním podmínkám (významnou roli zde hrají krajové odrůdy). Důležité je vybírat vysoké obilniny, protože potlačují jiné rostliny a jsou méně náchylné k houbovým chorobám.

„Byla doba, kdy se díky pastvě skotu a s tím spojenému hnojení strnišť objevilo tolik jetele lučního, že jsme ho mohli sklízet – přestože nebyl zaset. Musel jsem zavolat ekologického inspektora, aby se na to přišel podívat, protože jsem jinak nemohl prokázat, odkud jsem semena jetele získal. Zasela je zvířata."

Přidaná hodnota díky konceptu farmář–mlynář–pekař

Všechny vyprodukované suroviny jsou maximálně zušlechťovány přidanou hodnotou. Díky vlastnímu francouzskému kamennému mlýnu farma zpracovává obiloviny přímo na místě, mele je lokálně a používá je ve vlastní pekárně. Veškerý prodej probíhá přímo na farmě a každý produkt se ihned prodá.

Farma chová skot především kvůli produkci organické hmoty – tedy kvůli hnoji. Prasata typu mangalica (maďarská plemena) a slepice spotřebovávají nekvalitní zrno, zlomená jádra, úlomky plev a ovoce ze sadu nevhodné pro lidskou spotřebu. Nic nepřijde nazmar. Nakonec jsou i tato zvířata zpracována a prodána lokálně.

„Nedokážeme vyrobit dost, abychom uspokojili poptávku. Zákazníci se nás často ptají, co dalšího máme na prodej."

Výzvy

Farmu protíná přítok potoka Gaja. S využitím této skutečnosti bylo vytvořeno sedm pastevních sektorů, z nichž každý odpovídá jednomu úseku potoka. V období silného sucha – poprvé v roce 2022 – koryto vyschlo. V roce 2023 toto období bez vody trvalo ještě déle. Je nutné okamžitě jednat v reakci na globální změnu klimatu. Je třeba přijmout opatření k zadržování vody, zakládání ochranných lesních pásů a zalesňování. Není čas čekat.

Všechny skutečnosti a informace uvedené v tomto textu poskytl Ferenc Palik.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Obrázky 4.1., 4.2., 4.3., 4.4. *Půda nikdy není holá: od bio pšenice k mouce mleté na kameni (Foto: Apolka Ujj)*

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

4.1.2 Adaptace na změnu klimatu prostřednictvím agrolesnictví: Werragut (Německo)

Lokalita a stručný profil

Ekologická farma Werragut se nachází v údolí řeky Werra poblíž Eschwege (51.17500693145355, 10.108302883286916) a až do 90. let byla obhospodařována konvenčně. V roce 2009 farmu převzal současný majitel a úspěšně ji převedl na ekologické hospodaření (Bioland). Roční úhrn srážek činí 620 mm a klima se vyznačuje pravidelnými jarními suchy a pozdními mrazy.

Farma má 20 ha travních porostů, 35 ha orné půdy a agrolesnických ploch a provozuje živočišnou výrobu (12 dojnic, 1000 nosnic, 1000 brojlerů). V současnosti zde pracují 4 zaměstnanci včetně 1 praktikanta.

Výzvy při adaptaci na změnu klimatu

Oblast ekologické farmy Werragut se vyznačuje pravidelnými jarními suchy a narůstajícími projevy extrémního počasí, jako jsou přívalové deště a suchá období. Pravidelně se vyskytují pozdní mrazy (posun termínů mrazů), které v roce 2024 způsobily úplné zničení úrody ovoce. Mírné zimy také přinášejí nárůst škůdců (zejména myší). Chybějí dlouhé a hluboké zimní mrazy, což v některých případech znamená, že v půdě již neprobíhá fermentace. Zvířata (krávy a slepice) trpí výrazně větším tepelným stresem a potřebují více stínu.

> *„Jednoduše pokračovat jako dřív nebude fungovat. Zemědělství se musí přizpůsobit měnícím se klimatickým podmínkám, např. přeměnou orné půdy na víceleté kultury a zakládáním agrolesnických systémů.“*

V praxi se Werragut s těmito výzvami vyrovnává zaměřením na ozimé plodiny. To zajišťuje lepší hospodaření s omezenými vodními zdroji v průběhu roku. Vedení farmy se navíc stále více zaměřuje na smíšené kultury a integrované systémy s jednoletými i víceletými plodinami, aby snížilo riziko neúrody v důsledku změny klimatu. V agrolesnických systémech se proti zvýšenému výskytu škůdců používají granule proti slimákům a pasti na myši. Na místě je vlastní meteorologická stanice, která umožňuje lepší klimatické analýzy a předpovědi.

> *„Potřebujeme na poli celostní ekokultury místo řádkových kultur. Agrolesnictví je zde přizpůsobený systém.“*

Agrolesnictví s energetickými a hodnotnými dřevinami je dobrým doplňkem k ostatním plodinám, i když není vhodné pro každou farmu. Zemědělství je třeba znovu promyslet a jsou zapotřebí dlouhodobé strategie adaptace na klima namísto krátko-

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

dobých technických řešení. Například Werragut vypracoval agrolesnický plán. Agrolesnické plochy pomáhají poutat CO_2 prostřednictvím dřevin a budovat humus. Zároveň pomáhají přizpůsobit se změně klimatu tím, že chrání proti větru, erozi a výparu.

Dále se pro hospodaření se živinami používá kompost z krav a slepic. Uplatňuje se široký osevní postup, stejně jako ozimé a jarní pěstování. Bezorebné zpracování půdy přináší rozdíl zejména v suchých letech. Agrolesnický systém se svými stromy a keři má v budoucnu poskytovat stín zvířatům i rostlinám. Pro hospodaření s vodou byl instalován systém kapkové závlahy a v budoucnu se bude k zavlažování využívat také dešťová voda ze střech.

V živočišné výrobě se přijímají tato adaptační opatření na klima:

- Venkovní napáječky pro mobilní nosnice
- Větrání ve stájích
- Výsadba ve výbězích (pro brojlery)
- Pastva probíhá převážně na okraji lesa
- Skot je přesouván ráno a večer, aby se zabránilo zbytečnému tepelnému stresu

Pokud jde o adaptaci na klima a zvládání změny klimatu, má vedoucí farmy Julius Nennewitz pro farmy, které chtějí přejít na ekologické hospodaření, následující radu:

> *„Důležité je vždy se dívat na místní podmínky. Je užitečné sledovat klimatické prognózy a položit si otázku, kam by se měla farma v budoucnu rozvíjet. Na základě těchto zjištění lze pro vlastní farmu činit individuální rozhodnutí.“*

Vize budoucnosti farmy

Vize týmu Werragut do budoucna je farma bez brojlerů za 10 let (z etických důvodů). Agrolesnické plochy budou výrazně rozšířeny a rozvinuty do té míry, že pěstované plodiny budou využívány pro přímý prodej ve vlastní kavárně a pekárně farmy (např. ořechovo-fíkový chléb). Spolupráce mezi TRIEBWERK (agrolesnické poradenství), ReSoLa e.V. (Sdružení pro regenerativní a sociální zemědělství) a ekologickou farmou Werragut se prohloubila, institucionalizovala a stala se rutinou. Do budoucna vidí vedoucí Werragutu farmu jako výukové a vzdělávací centrum pro agrolesnictví. Odrůdy, druhy a pěstitelské techniky jsou dále rozvíjeny a energetické cykly na farmě jsou využívány ještě účinněji a nezávisleji. Hospodaření s vodou je správně strukturováno a skutečné koloběhy živin jsou optimalizovány. Vzdělávací činnost v oblasti agrolesnictví byla rozšířena a pozice ve Sdružení pro regenerativní a sociální zemědělství jsou samofinancované a nezávislé na darech.

Všechny skutečnosti a informace uvedené v tomto textu poskytl Julius Nennewitz.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Obrázky 4.5., 4.6. *Agrolesnictví s ořešáky a fíkovníky na ekologické farmě Werragut (Foto: Achim Franko)*

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

4.1.3 Komunitou podporované zemědělství se potkává se sociálním zemědělstvím: Farma Ekozahrada Raková (Česká republika)

Lokalita a stručný profil

Farma se nachází v Rokycanech v západních Čechách v České republice (49.700955659048, 13.581750496705938). Funguje jako veřejně prospěšná instituce a společně ji spravují tři neziskové organizace – MOJE JAKO TVOJE, MOŽNOSTI TU JSOU a Statek Raková – které se řídí principy sociální ekonomiky. Zahrada zaujímá přibližně 1 hektar a pěstuje se zde kolem 50 druhů zeleniny, bylin a v omezené míře ovoce. Zpracování zahrnuje sušení bylin na čaj a základní zpracování zeleniny a ovoce. Farma zaměstnává přibližně 30 osob se zdravotním znevýhodněním a nabízí jim smysluplné pracovní příležitosti. Nachází se v nadmořské výšce 400–500 metrů s průměrnými ročními srážkami 550 mm; oblast je charakteristická hnědými půdami s hlinitou až hlinitopísčitou texturou. Farma byla založena v roce 2018, je obhospodařována podle zásad permakultury a ekologického zemědělství a ekologickou certifikaci získala v roce 2021. Je uznávána jako první iniciativa komunitou podporovaného zemědělství (CSA) v západních Čechách.

Ekozahrada Raková je příkladem úspěšného a rozvíjejícího se konceptu v rámci komunitou podporovaného zemědělství, jehož úspěch je z velké části založen na rostoucí soběstačnosti a cirkularitě. Inovativním prvkem je propojení ekologického a sociálního zemědělství, kdy farma využívá silné stránky obou konceptů k dosažení maximální efektivity. Sociální zemědělství poskytuje dostatek pracovní síly pro manuální práci spojenou s pěstováním zeleniny a ovoce v menších objemech, ale s vysokou diverzitou pěstovaných druhů a odrůd. Zároveň vytváří dodatečnou přidanou hodnotu pro produkty farmy a další motivaci pro členy komunity nakupující v Ekozahradě Raková.

Výzvy

Během svého fungování čelí Ekozahrada Raková řadě výzev běžných pro komunitou podporované zemědělství (CSA), stejně jako specifickým problémům. Ekozahrada Raková začínala v roce 2018 s malým týmem pracovníků (5 osob se zdravotním postižením) a několika záhony. Postupně však rostla a dnes zaměstnává kolem 30 lidí (s různými typy postižení i bez postižení). Zpočátku překonávala typické překážky spojené s budováním komunity a získáváním důvěry zákazníků pro CSA.

> *„Očekávání spotřebitelů v rámci CSA ne vždy odpovídají realitě, protože někteří spotřebitelé mají velmi vysoké, někdy nereálné požadavky na pestrost a pravidelnost dodávek ovoce a zeleniny a ne vždy jsou spokojeni se sezónními a klimatickými výkyvy.“*

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Specifickou výzvou, které Ekozahrada Raková jako subjekt ekologického zemědělství čelí, je potřeba zvýšené péče o půdu a rostliny bez použití agrochemikálií. Kompost se také ve velké míře používá jako součást výživy rostlin, ale v České republice je nedostatek kompostu v kvalitě vhodné pro certifikované ekologické zemědělství. Farma se proto specializuje na výrobu vlastního kompostu, čímž zároveň řeší problém nakládání s rostlinným odpadem. Další výzvou je nedostatek sazenic a semen certifikovaných pro ekologické zemědělství.

U mnoha druhů a odrůd méně obvyklých druhů zeleniny chybí semena a sazenice certifikované pro systém ekologického zemědělství, což je částečně řešeno používáním farmářských semen, ale především jejich nákupem v nedalekém Německu.

Specifickou výzvou související s konceptem sociálního zemědělství, který je v Ekozahradě Raková uplatňován, jsou problémy s logistikou pracovníků. Podobně jako na jiných farmách a pracovištích na venkově je zde zhoršená dostupnost veřejnou dopravou; farma zaměstnává především osoby s různými typy postižení a ne všichni jsou schopni cestovat samostatně. Zajištění svozu se ukazuje jako ekonomicky náročné, proto je tento problém řešen důrazem na samostatnost pracovníků zapojených do týmu.

> *„Omezená dostupnost veřejné dopravy vytváří významné logistické výzvy při zaměstnávání pracovníků se zdravotním postižením ve venkovském sociálním zemědělství.“*

Všechny skutečnosti a informace v tomto textu byly získány z rozhovoru s pracovníky farmy a z doplňujících informací z oficiálních webových stránek www.ekozahradarakova.cz/

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Obrázky 4.7., 4.8. *Sklizeň a čerstvý zeleninový koš z Ekozahrady Raková (Zdroj: www.ekozahradarakova.cz/)*

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

4.1.4 Hospodaření v horských oblastech: Zemědělské družstvo Liptovská Teplička (Slovensko)

Lokalita a stručný profil

Zemědělské družstvo působí v okrese Poprad, v horské oblasti v nadmořské výšce 900–1400 m n. m. (48.97760696912334, 20.09652615767212). Jeho právní forma je akciové družstvo a předsedou představenstva a ředitelem družstva je Ing. Stanislav Michalica. Celková výměra obhospodařované zemědělské půdy je 1 188 ha, z toho orná půda představuje 70 ha a zbytek tvoří trvalé travní porosty.

V rostlinné výrobě se družstvo zaměřuje na pěstování ozimé pšenice, tritikale, ozimého ječmene, ovsa, brambor a jetelotravních směsí. V živočišné výrobě se věnuje chovu skotu (360–400 kusů) a ovcí (650–700 kusů).

Pro zpracování vlastní produkce byly vybudovány mlékárna a jatka certifikované v ekologickém systému. Farma zaměstnává přibližně 40 pracovníků.

Podnik vstoupil do zkušebního přechodu na přibližně 100 ha v roce 1991. V roce 1995 vstoupila do přechodu celá výměra farmy i veškerá živočišná výroba. Od roku 1997 je farma plně převedena na ekologickou produkci. Podle registru bylo družstvo Liptovská Teplička 14. farmou na Slovensku, která vstoupila do ekologického systému, a v současnosti je druhou nejstarší registrovanou ekologickou farmou v zemi.

> *„Ekologickou certifikaci provádíme každoročně. Certifikována je celá rostlinná výroba, zvířata, všechny mléčné výrobky i maso.“*

Výzvy hospodaření v horských oblastech

> *„Přírodní podmínky, ve kterých hospodaříme, předurčují naše zaměření na chov hospodářských zvířat, zejména chov skotu bez tržní produkce mléka a chov ovcí.“*

Skot se během letní sezóny pase na pastvinách v nadmořské výšce 1000 až 1400 m n. m. Dojné ovce se pasou poblíž farmy, protože se dojí dvakrát denně.

> *„Největší výzvou v živočišné výrobě je zajištění dostatečného množství krmiva, zejména v suchých letech.“*

Změna klimatu je patrná i v horských regionech, kdy sucho ovlivňuje jarní i letní období. Protože není možné používat průmyslová dusíkatá hnojiva, může být obtížné vyprodukovat dostatek píce. Tento problém se řeší pravidelným podséváním trvalých travních porostů jetelotravními směsmi, aby se zvýšil podíl luskovin a posílila se fixace

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

dusíku na travních porostech. Tento přístup zatím stabilizoval produkci krmiv. V létě je někdy nutné vodu pro pasoucí se zvířata dovážet.

„Hospodaření v horských oblastech je stále finančně a rizikově náročnější."

V rostlinné výrobě je základem agrotechniky orba. Družstvo si je vědomo jejích výhod i nevýhod, ale pokusy o omezení zpracování půdy, zejména u pícnin, nebyly úspěšné, protože porosty byly slabší a výnosy nižší. Orba se také osvědčila při regulaci plevelů. Brambory se pravidelně přihrnují, aby se omezil výskyt plevelů. Klíčovým faktorem ochrany brambor proti patogenům je výsadba tolerantních a odolných odrůd a používání vhodných schválených přípravků.

„Výzvou v rostlinné výrobě je nedostatek kvalitního ekologického osiva, proto se ho snažíme získávat v zahraničí nebo žádat o legislativní výjimky pro konvenční osiva."

Ekonomickou situaci družstva zlepšilo vybudování krátkého dodavatelského řetězce – zpracování vlastní produkce za účelem vytvoření přidané hodnoty. Když farma produkovala a prodávala živá zvířata a syrové ovčí mléko, odběratelé nebyli ochotni platit vyšší ceny za bioprodukty. Proto byly v letech 2008–2010 vybudovány provozy na zpracování ovčího mléka a jatka pro zvířata. Od roku 2011 se veškeré ovčí mléko zpracovává na bio ovčí produkty a prodává se bio hovězí, telecí, skopové a jehněčí maso. Tím byl zajištěn prodej ekologické produkce za vyšší ceny. Další částí podnikání je provoz penzionu Dolinka, který nabízí restaurační a ubytovací služby, přičemž součástí penzionu je wellness a bowling.

„Ekologickému zemědělství se věnujeme téměř 30 let. Tato forma hospodaření je náročná, ale zvládnutelná, a je možné dosahovat slušných výsledků jak v rostlinné, tak v živočišné výrobě. Přínosy zahrnují budování krátkých dodavatelských řetězců, zaměření na kvalitu a vhodný marketing produkce. Pro zvládnutí omezení spojených se systémem ekologického zemědělství je nezbytné uplatňovat nové poznatky a postupy."

Všechny skutečnosti a informace uvedené v textu poskytl Ing. S. Michalica. Další informace: www.ppdteplicka.sk

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Obrázky 4.9. – 4.12. *Pole a zvířata družstva (zdroj: www.ppdteplicka.sk)*

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

4.2 Inovativní přístupy

Následující přístupy představují filozofické rámce a praktiky. Nejedná se o chráněné ani regulované pojmy, ale o doplňující praktiky k ekologickému zemědělství. Jsou to nástroje orientované na budoucnost, které posilují ekologickou a ekonomickou odolnost farmy, ale nejsou relevantní pro samotný přechod na ekologické zemědělství.

4.2.1 Regenerativní ekologické zemědělství

Filozofie regenerativního zemědělství (RA): Regenerativní zemědělství usiluje o obnovu dlouhodobého zdraví půdy prostřednictvím postupů, jako jsou minimální narušení půdy, trvalé pokrytí půdy, živé kořeny, různorodé osevní postupy a integrace hospodářských zvířat. Tyto metody podporují půdní život, zadržování vody a efektivitu využití živin, čímž zvyšují ekologickou a ekonomickou odolnost farmy. Regenerativní přístup jde nad rámec udržitelnosti tím, že usiluje o aktivní obnovu zemědělských ekosystémů.

Slaďování základní filozofie ekologického zemědělství s RA: Ekologické zemědělství sdílí s regenerativním zemědělstvím klíčové principy a využívá postupy, jako je zelené hnojení, kompost, meziplodiny a střídání plodin – tedy prvky, které jsou pro regeneraci zásadní. Většina regenerativních metod odpovídá ekologickým předpisům, a proto stále více ekologických farmářů tyto techniky integruje, někdy i bez toho, aby je výslovně označovali jako „regenerativní“. V tomto smyslu se ekologické a regenerativní přístupy nevylučují, ale naopak se doplňují.

Výzvy regenerativního ekologického zemědělství: Integrace ekologických a regenerativních postupů je slibná, ale náročná. Regulace plevelů při omezeném zpracování půdy, udržení nebo ukončení meziplodin – zejména během sucha – může být v bezchemických, ekologických regenerativních systémech obtížné. Ačkoli jsou v regenerativním zemědělství herbicidy povoleny, existují alternativy, jako jsou meziplodiny citlivé na mráz, sečení nebo válce typu roller crimper. Regenerativní postupy také vyžadují specifickou mechanizaci a odborné znalosti, kterými ne všichni farmáři disponují. Regenerativní zemědělství představuje přístup založený na principech a otevřený dalšímu vývoji, který v současnosti postrádá jednotný systém certifikace nebo regulace. To může představovat obtíže pro ekologické farmy, které jsou vázány přísnými standardy a kontrolami. Proto je zásadní vypracovat jasné pokyny a příklady dobré praxe, které farmářům pomohou orientovat se mezi příležitostmi a omezeními obou systémů.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Zkušenosti a praxe regenerativního farmáře, který přešel na ekologické zemědělství

Postupy regenerativního farmáře, který přešel na ekologické hospodaření, jasně ukazují, že oba přístupy, i když kladou důraz na různé aspekty, se vzájemně dobře doplňují. Metody farmy jsou založeny na následujících klíčových regenerativních principech:

Minimální narušení půdy: Farma praktikuje omezené zpracování půdy a minimalizuje narušení půdy pomocí bezorebných metod a přímého setí. Kvůli požadavkům agroenvironmentálního programu (AKG supporting programme) se však stalo nutným mělké zapravení zeleného a organického hnojení pomocí talířových bran. Zdraví půdy je zlepšováno živými rostlinami, nepřetržitým mulčovým pokryvem a přirozenou ochranou proti škůdcům bez chemie. Kořenová biomasa a rostlinné zbytky ponechané na povrchu zlepšují vsakování a zadržování vody, čímž podporují udržitelné hospodaření s vodou. Farma provádí přesné odběry půdních vzorků (do hloubky 150 cm) a mapování půd podle půdních typů, aby optimalizovala zadržování organické hmoty – například ponecháváním vlastní slámy na povrchu jako mulče nebo využíváním skotu jako „mobilních kompostérů“ prostřednictvím pastvy nebo umísťováním balíků krmiva přímo na ornou půdu. Mezi přínosy minimálního narušení půdy patří úspora paliva, dlouhodobé snížení utužení půdy a vyšší diverzita a odolnost systému.

Trvalé pokrytí půdy: Půda je pokryta slámou, rostlinnými zbytky a meziplodinami. Ty jsou ponechávány na poli co nejdéle, aby podporovaly půdní život a populace žížal. Ačkoli dosud nebyly provedeny specifické studie, je zřetelně viditelné, že se příroda obnovuje, aktivita půdy vzrostla a žížaly jsou trvale přítomné. Mulč také zpomaluje vysychání půdy, což prospívá půdním organismům. Pokryv půdy chrání před kapkovou erozí, zlepšuje vsakování vody, zmírňuje kolísání teploty půdy a potlačuje plevele. Silná vrstva mulče může bránit vzcházení plodin a komplikovat sečení nebo shrnování do řádků, proto farma využívá ke spásání hospodářská zvířata místo sečení. Bez narušení půdy zůstávají semena plevelů pohřbená a bez světla, což omezuje jejich klíčení. Pasoucí se zvířata mohou také pomoci při regulaci plevelů, jako je *Sorghum halepense* (čirok halabský, Johnson grass).

Diverzita: Farma používá polykulturu i u tržních plodin, například vysévá hrách a len spolu s pšenicí. Farmář často míchá meziplodiny z více než deseti druhů a vytváří si vlastní směsi. Tyto smíšené porosty čerpají živiny z různých půdních vrstev a pomáhají mobilizovat živiny. Stromořadí, mokřady, mrtvé dřevo a hromady kmenů jsou udržovány pro ochranu místní fauny. Farma využívá místní plemena a původní druhy zvířat všude tam, kde je to možné. Integrace hospodářských zvířat posiluje cirkularitu systému, protože hnůj se rozkládá přímo na orné půdě a vrací se zpět do půdy. Program AKG a další dotace jsou využívány také k podpoře biodiverzity, což přináší dlouhodobé ekonomické výhody.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Obrázek 4.13. *Smíšené tržní plodiny. Zdroj: Apolka Ujj*
Obrázek 4.14. *Pastva meziplodin. Zdroj: Apolka Ujj*

Trvalá přítomnost kořenů: Setí probíhá bezprostředně po sklizni, aby se udržely živé kořeny, které zlepšují strukturu půdy a podporují ukládání uhlíku. Kořeny pronikají do různých hloubek, zlepšují příjem živin a kypří půdu, zatímco jejich rozklad zlepšuje zadržování vody tím, že zvyšuje infiltraci. Udržení trvalé přítomnosti kořenů není bez problémů, zejména po sklizni nebo pastvě, kdy je nutné čekat na nový růst. Pro ochranu rostlin je klíčové včasné setí a plánovaná pastva.

Integrace zvířat do rostlinné výroby: Základní myšlenkou je pěstovat mezi hlavními tržními plodinami meziplodiny, které jsou poté spásány především skotem. Tato zvířata fungují jako „samočinné kompostéry“, obohacují půdu organickým hnojivem při pastvě, což podporuje biologickou aktivitu a mikrobiální rozmanitost. Přítomnost zvířat urychluje regeneraci půdy, pomáhá při regulaci plevelů a podporuje přirozenou regulaci škůdců. Hnůj se nesbírá odděleně, ale je ukládán přímo na půdu, čímž odpadá potřeba externích vstupů a dopravy. Přírodní hnůj podporuje mikrobiální život mnohem lépe než syntetická hnojiva, a tím přispívá k dlouhodobému zdraví půdy.

Všechny skutečnosti a informace uvedené v tomto textu, které se týkají praktického přístupu, poskytl farmář Mátyás Bekecs.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Reference

Brown, G. (2018). *Dirt to Soil: One Family's Journey into Regenerative Agriculture*. Chelsea Green Publishing. Rizzoli New YorkPenguinRandomhouse.com

Giller, K. E., Hijbeek, R., Andersson, J. A., & Sumberg, J. (2021). *Regenerative agriculture: An agronomic perspective*. Outlook on Agriculture, 50, 13–25. https://doi.org/10.1177/0030727021998063

Jayasinghe, S. L., Thomas, D. T., Anderson, J. P., Chen, C., & Macdonald, B. C. T. (2023). *Global application of regenerative agriculture: A review of definitions and assessment approaches*. Sustainability, 15 (21), 15941. https://doi.org/10.3390/su152215941

Newton, P., Civita, N., Frankel-Goldwater, L., Bartel, K., & Johns, C. (2020). *What is regenerative agriculture? A review of scholar and practitioner definitions based on processes and outcomes*. Frontiers in Sustainable Food Systems, 4, Article 577723. https://doi.org/10.3389/fsufs.2020.577723

4.2.2 Komunitou podporované zemědělství (CSA)

Komunitou podporované zemědělství představuje nový přístup ke vztahu mezi farmářem a spotřebitelem. Farmář a komunita místních podporovatelů jsou rovnocennými partnery. Uzavírají ústní dohodu nebo smlouvu, ve které se farmář zavazuje pěstovat dohodnuté plodiny a členové se zavazují je odebírat, přičemž společně nesou rizika neúrody nebo přírodních katastrof. Spotřebitelé obvykle platí za produkci předem. Na oplátku dostávají pravidelné podíly potravin po celou sezónu, přičemž složení závisí na roční době a sklizni. Toto partnerství podporuje místní produkci a místní spotřebu, minimalizuje náklady spojené s balením a aktivně přispívá k udržitelné produkci potravin.

Komunita Camphill pracující s přístupem CSA v České republice

Camphill na soutoku, z.s. byl od počátku založen jako „soutok" sociálního impulsu se zásadami biodynamického zemědělství. Tato iniciativa se nachází v České republice, v lokalitě České Kopisty. V tomto kontextu byl Svobodný statek na soutoku pověřen místní komunitou činnostmi souvisejícími konkrétně s péčí o krajinu. Jako veřejně prospěšná korporace však sleduje i širší vzdělávací a osvětové cíle. Jeho aktivity tvoří součást práce komunity Camphill v Českých Kopistech, a mají tedy i sociální rozměr. Záměrem je obnova krajiny, společnosti a role farmáře v nich; vytvoření svobodného statku založeného na principech biodynamického zemědělství; vytvoření prostoru pro práci, vzdělávání a sociální setkávání na farmě; jednat a utvářet práci se smyslem pro krásu a pravdu; a navazovat na iniciativy a dílo Rudolfa Steinera a Karla Königa.

Tým se skládá z několika okruhů lidí. Jádro týmu tvoří ti, kteří žijí na farmě, z nichž někteří jsou spolupracovníky veřejně prospěšné korporace a někteří dobrovolníky. Další „kruhy" zahrnují stálé spolupracovníky, sezónní spolupracovníky, dobrovolníky

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

a 7–10 osob se speciálními potřebami v rámci sociálních služeb koordinovaných Camphill na soutoku, z.s.

Záměry farmy jsou:

- Obnovovat zdraví krajiny, společnosti a role farmáře v nich,
- Založit svobodný statek na principech biodynamického zemědělství,
- Vytvářet na farmě prostor pro práci, vzdělávání a sociální setkávání,
- Jednat a utvářet práci se smyslem pro krásu a pravdu,
- Navazovat na iniciativy a dílo Rudolfa Steinera a Karla Königa.

Jak funguje CSA Camphill na soutoku

Každá skupina má svého koordinátora. Koordinátor skupinu spojuje (musí mít alespoň 10 členů), zastupuje ji v komunikaci se **Svobodným statkem na soutoku**, zajišťuje její hladký chod a dohlíží na platby. Na oplátku dostává koordinátor až 50 % slevu na svůj podíl.

Člověk se stává členem, jakmile koordinátorovi potvrdí účast v sezóně a zašle doklad o platbě (například screenshot). Dodávky zeleniny během hlavní sezóny probíhají jednou týdně nebo jednou za dva týdny v dohodnutý den. Farma vyžaduje zajištění odběrného místa, kde lze zeleninu vyložit a kde budou přepravky uskladněny do další dodávky. Odběrné místo také získává 50% slevu na svůj podíl. Kromě zeleninového podílu si zákazníci mohou v internetovém obchodě objednat další zeleninu, ovoce, byliny, džemy a jiné produkty nad rámec svého podílu. V průměrné sezóně farma garantuje 9 druhů zeleniny na jednu dodávku.

Cenové možnosti

Snížená cena: Tato možnost je určena členům, kteří si z různých důvodů nemohou dovolit standardní cenu podílu. Mohou pečovat o děti nebo jiné členy rodiny, kteří jsou na jejich podpoře závislí. Mohou mít zdravotní výdaje nehrazené pojištěním, náklady na vzdělání, pobírat finanční podporu nebo být seniory s omezenými úsporami. Tato cena pokrývá náklady na vyprodukovanou zeleninu a přispívá na mzdy spolupracovníků.

Standardní cena: Tato možnost je vhodná pro členy, kteří jsou finančně zajištění a mohou si standardní cenu podílu dovolit. Mohou být zaměstnaní, pravděpodobně vlastní byt a pravidelně jezdí na dovolenou. Díky svému vzdělání nebo dovednostem mají dobrou šanci získat dobře placené zaměstnání. Tato cena pokrývá běžné provozní náklady na sezónu CSA, nákup osiv a sazenic, mzdy spolupracovníků, řízení sezóny a drobný rozvoj.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Obrázek 4.15. *Zdroj: https://www.svobodny-statek.cz/bio-dynamicke-zemedelstvi*

Podpůrná cena: Tato možnost je určena členům, kteří vlastní dům, mají investice, zděděné prostředky nebo jiné finanční rezervy a nemusí pracovat na plný úvazek. Tato cena umožňuje farmě vyplácet spolupracovníkům bonusy a vykonávat vzdělávací činnost, vzdělávat děti, mládež i dospělé, pečovat o zvířata na farmě a věnovat se péči o krajinu.

Frekvence	Snížená cena	Standardní cena	Podpůrná cena
Jednou týdně	12 500 Kč	14 000 Kč	15 000 Kč
Jednou za 14 dní	7 000 Kč	8 000 Kč	10 000 Kč

Tabulka 4.1. *Přehled ceníku*

Všechny skutečnosti a informace v tomto textu byly získány z rozhovoru s pracovníky farmy a z doplňujících informací z oficiálních stránek https://www.svobodny-statek.cz/bio-dynamicke-zemedelstvi/information-in-english

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Obrázky 4.16., 4.17, 4.18. *Zelenina a zemědělské produkty z (CSA) Svobodný statek na soutoku, z.s. Zdroj: https://www.svobodny-statek.cz/bio-dynamicke-zemedelstvi*

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

4.2.3 Agrolesnictví a Key Line Design

Co je agrolesnictví?

Pojem agrolesnictví se používá pro systémy využívání půdy, které kombinují stromy nebo keře s polními plodinami a/nebo hospodářskými zvířaty způsobem, který vytváří přínosy mezi jednotlivými složkami (Nair, 1993). V poslední době došlo k prudkému rozvoji inovací, které vedly ke vzniku propracovaných systémů kombinujících moderní zemědělské systémy s agrolesnickými prvky. Jedním z příkladů je „alley-cropping“, při němž je zemědělská půda prokládána pásy stromů, přičemž mezi nimi je stále možné pracovat se stroji. Tímto způsobem je možné maximalizovat ekologické i ekonomické přínosy.

Přínosy agrolesnictví

Výzkum prokázal mnoho přínosů, které mohou vyplynout z integrace stromů a keřů do zemědělské půdy, zejména z hlediska adaptace na klima. Postupem času se však mohou dostavit i ekonomické přínosy. Následující tabulka uvádí neúplný přehled těchto výhod:

Přínosy pro vlastníky půdy a farmáře	Environmentální přínosy
Snížení eroze půdy	Zvýšení strukturní a habitatové rozmanitosti (dřevinné struktury a okrajové zóny jako stanoviště)
Zvýšení úrodnosti půdy (uzavřenější koloběhy živin, tvorba humusu)	Zvýšení biodiverzity
Snížení používání hnojiv/pesticidů	Podpora užitečných organismů
Pozitivní vliv na výnosy a vyšší stabilita výnosů u jednoletých plodin díky zlepšenému mikroklimatu a ochraně před nepříznivými povětrnostními podmínkami	Vytváření úkrytových oblastí pro volně žijící živočichy
Rozšíření sortimentu zemědělských produktů (diverzifikace produkce)	Extenzifikace zemědělské produkce
Lepší sezónní rozložení pracovních špiček (především v zimě)	Omezení odtoku látek ze zemědělské půdy do podzemních a povrchových vod
	Udržitelná produkce dřeva

Tabulka 4.2. *Přínosy agrolesnictví. Upraveno podle DeFAF (2025).*

Ekonomické aspekty

Na jedné straně představuje integrace agrolesnictví diverzifikaci produktů, od níž lze očekávat zvýšení celkového výnosu na plochu a zároveň podporu celkové odolnosti systému. Na druhé straně představují plánování a realizace agrolesnictví velkou počá-

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

teční investici času a peněz (Boehm et al., 2020). Jelikož stromy potřebují čas, příjmy z výnosů přicházejí se zpožděním. Financování a dotace pro agrolesnictví jsou navíc stále v počátcích a liší se podle jednotlivých zemí.

Obrázek 4.19. *Schematické znázornění systému alley-cropping. (vlastní grafika)*

Jak přistupovat k agrolesnictví na vlastní farmě

Jedním z obecných doporučení při zavádění agrolesnictví je začít na menší ploše a postupně ji v průběhu času zvětšovat. Tím zůstávají počáteční investice zvládnutelné a zároveň je možné získané zkušenosti zahrnout do následného návrhu. Nejčastěji se diskutují tři přístupy: rychle rostoucí dřeviny v krátkém obmýtí, hodnotné dřevo a ovocné či ořechové stromy. Všechny mají své výhody i nevýhody (a ne na všechny se v každé zemi vztahují dotace). Následující tabulka porovnává tyto tři systémy.

	Krátké obmýtí rychle rostoucích dřevin	Hodnotné dřevo	Ovocné / ořechové stromy
Počáteční investice	++	+	+++
Údržba			
– mladé stromy / počáteční úsilí	(+)	+	++/+++
– starší stromy	0	(+)	+
Výnos	Periodicky (každé 3 – 5 / 8 – 12 let) +/++	Jednou: konec obmýtí ++	Po počáteční fázi průběžně +++
Vliv údržby na výnos	+/++	+	++/+++
Délka obmýtí	20 – X let	40 – 140 let	50 – X let
Vstupy živin	0	0 / (+)	++
Pracovní špičky	Zima	Zima	Celoročně – podzim/ zima

Tabulka 4.3. *Zjednodušené srovnání tří různých možností stromových plodin pro agrolesnictví. Se svolením ReSoLa e.V.*

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Key Line Design

Pojem Key Line Design, původně zavedený P. A. Yeomansem ve 20. století, označuje systém krajinného uspořádání zaměřený na hospodaření s vodou. Hlavním cílem je strukturovat krajinu tak, aby pracovala s přirozenou topografií a zpomalovala, rozváděla a vsakovala vodu do půdy. Tím se snaží zmírnit dopady přívalových dešťů, povodní, eroze půdy a dokonce i sucha.

Key Line Design funguje prostřednictvím zavádění struktur, jako jsou například pásy hluboké orby, příkopy nebo agrolesnické pásy, které sledují tzv. „key lines“, tedy přirozené vrstevnice, kde lze vodu nejefektivněji usměrňovat. Moderní přístup ke Key Line Design se výrazně rozvinul, přizpůsobil tuto techniku specifikům evropských pravidel využívání půdy a integroval moderní měřicí technologie, dálkový průzkum Země a hydrologické modelování.

Jak key lines přispívají k ekologickému zemědělství a agrolesnictví

V moderních agrolesnických systémech se často vysazují řady stromů podél key lines v takové vzdálenosti, která stále umožňuje práci zemědělské mechanizace mezi nimi (alley cropping). Tímto způsobem se sčítají přínosy agrolesnictví a Key Line Design a vzniká systém, který může ideálně zároveň poskytovat vysoké výnosy, chráněnou půdu, optimalizované hospodaření s vodou, příznivé mikroklima a zvýšenou biodiverzitu. Kombinace agrolesnictví a Key Line Design tak představuje nízkotechnologický, systémový přístup k adaptaci na měnící se klima, z něhož lze po zavedení těžit řadu dalších let.

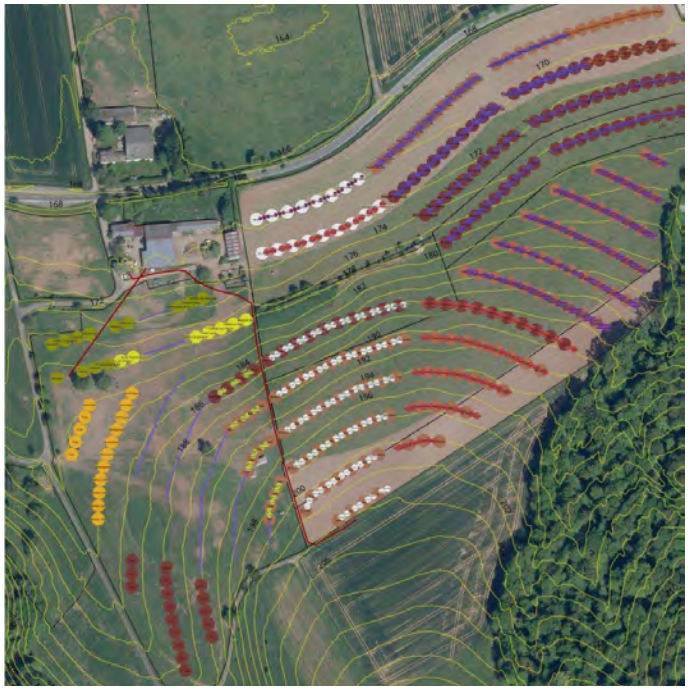

Obrázek 4.20. *Plán výsadby ovocných a ořechových stromů na farmě Werragut v Eschwege. Stromové pásy sledují key lines pro optimální zadržování vody. Se svolením ReSoLa e.V.*

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Reference

Boehm, C.; Kanzler, M.; Pecenka, R. (2020). *Untersuchungen zur Ertragsleistung (Land Equivalent Ratio) von Agroforstsystemen*. https://agroforst-info.de/wp-content/uploads/2021/03/35_Ertragsleistung.pdf

DeFAF (2025). *Pro und Contra Agroforst*. Deutscher Fachverband für Agroforstwirtschaft e.V. (DeFAF). https://agroforst-info.de/chancen/

Gerhardt, P. &, Franke, S. (2022) *Mit Schlüssellinien Wasser auf der Fläche halten*. Ökologie & Landbau.

Nair, P.K.R. (1993). *An Introduction to Agroforestry*. Kluwer Academic Publishers.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

4.2.4 Precizní robotika a GPS pro regulaci plevelů v ekologickém zemědělství

Vzhledem k tomu, že ekologické zemědělství zakazuje syntetické herbicidy, jsou pro účinnou regulaci plevelů nezbytné inovativní technologie. Jedním z nejprůlomovějších pokroků v této oblasti je integrace precizní robotiky a technologie GPS pro efektivní a udržitelnou regulaci plevelů. Například pěstitel zeleniny ve Francii uvedl, že po zavedení robotického plečkovacího stroje vybaveného rozpoznáváním rostlin na bázi umělé inteligence snížil potřebu ruční práce o 50 %. Robot autonomně pracoval mezi řádky plodin, identifikoval a odstraňoval plevele bez dozoru (Pradel M. et al. 2022).

Robotické plečky vybavené umělou inteligencí a GPS navigací dokážou autonomně detekovat a odstraňovat plevele, aniž by poškodily plodiny. Tyto stroje používají kamery, senzory a algoritmy strojového učení k rozlišení mezi plodinami a pleveli, což umožňuje přesné mechanické nebo tepelné odplevelování. Na rozdíl od tradičních metod snižují robotické systémy náklady na práci a zvyšují efektivitu při současné minimalizaci narušení půdy.

V nedávném pokusu na ekologické obilnářské farmě v Německu pomohlo mapování s využitím GPS farmáři aplikovat lokalizované mechanické odplevelování pouze tam, kde byly zaznamenány plevele, což vedlo ke snížení spotřeby paliva o 30 % a minimálnímu narušení půdní struktury (Shamshiri, R. R. et al. 2024).

Technologie GPS dále zlepšuje regulaci plevelů tím, že umožňuje techniky precizního zemědělství, jako je odplevelování specifické pro dané místo. Mapováním zaplevelení a aplikací cílených zásahů mohou farmáři optimalizovat využití zdrojů a vyhnout se zbytečným zásahům. Tento přístup významně snižuje utužení půdy a zlepšuje celkové zdraví půdy, což je pro systémy ekologického zemědělství zásadní.

Ekologická farma pěstující salát v Kalifornii uvedla, že použití robota Oz zkrátilo dobu odplevelování o 70 % a umožnilo pracovníkům soustředit se spíše na sklizeň a kontrolu kvality než na únavné ruční odplevelování. **Oz** od společnosti **Naïo Technologies** je lehký robot na solární pohon, který pomáhá malým ekologickým farmářům s mechanickou regulací plevelů bez poškození plodin. Mnoho moderních robotických pleček je poháněno obnovitelnými zdroji energie, zejména solárními panely, což je činí ještě udržitelnějšími. Například **Solar Weeder** od **EcoRobotix** pracuje autonomně na solární energii, skenuje pole a přesně cílí plevele pomocí mikrodávek organických herbicidů nebo technik mechanického odstraňování (naio-technologies, 2025; ecorobotix 2025).

Dalším inovativním příkladem je **Titan** od **FarmWise**, který využívá vizuální systémy poháněné umělou inteligencí k mechanickému odstraňování plevelů bez potřeby che-

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

mických vstupů. Takový pokrok nejen zvyšuje udržitelnost, ale také přispívá ke snížení provozních nákladů a zlepšení dlouhodobého zdraví půdy.

V pilotních programech na zeleninových farmách v USA prokázaly roboty Titan schopnost odstranit až 90 % plevelů v řádku u plodin, jako je brokolice a květák, což významně snižuje potřebu následné ruční práce (Shamshiri, R. R. et al. 2024).

Precizní robotika a GPS technologie nabízejí inovativní a udržitelné řešení regulace plevelů v ekologickém zemědělství. Integrací těchto pokročilých nástrojů mohou farmáři udržovat pole bez plevelů při současném zachování zdraví půdy a snížení dopadů na životní prostředí. V současnosti však precizní robotika a GPS technologie stále vyžadují značné investice a jsou obecně vhodnější pro zavedené farmy. Jejich využití navíc závisí na velikosti farmy a typu pěstovaných plodin. Přesto, jak se technologie dále vyvíjejí, může automatizované odplevelování sehrát klíčovou roli v budoucnosti ekologického zemědělství a učinit hospodaření efektivnějším, šetrnějším k životnímu prostředí a produktivnějším.

Reference

Shamshiri, R. R., Rad, A. K., Behjati, M., & Balasundram, S. K. (2024). *Sensing and Perception in Robotic Weeding: Innovations and Limitations for Digital Agriculture*. Sensors, 24(20), 6743 https://doi.org/10.3390/s24206743

Pradel, M., de Fays, M., Seguineau, C. (2022). *Comparative Life Cycle Assessment of intra-row and inter-row weeding practices using autonomous robot systems in French vineyards*, Science of The Total Environment, 838, Part 3,156441 https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2022.156441

https://www.naio-technologies.com/en/news/the-oz-robot-a-new-weeding-solution/
https://ecorobotix.com/en-us/

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

4.2.5 Biouhel jako půdní doplněk v ekologické rostlinné výrobě

Jak se ekologické zemědělství vyvíjí, aby reagovalo na rostoucí požadavky na udržitelnost, odolnost a potravinovou bezpečnost, zavádí se široká škála inovativních postupů a vstupů. Patří sem nejen technologický pokrok, ale také přírodě blízká řešení, která jsou uplatňována novými a efektivnějšími způsoby. Příklady, jako je biouhel, kompost obohacený o prospěšné mikroorganismy, zelené hnojení, remineralizace kamennou moučkou, inokulace mykorhizními houbami a integrované systémy mulčování a meziplodin, představují inovativní strategie, které zlepšují úrodnost půdy, snižují dopady na životní prostředí a zvyšují odolnost plodin. Tyto metody kombinují tradiční ekologické znalosti s moderním vědeckým poznáním a nabízejí účinné nástroje pro budoucnost ekologického zemědělství. Jednou z nejslibnějších inovací pro řešení těchto výzev je využití biouhlu jako půdního doplňku. Biouhel je materiál bohatý na uhlík, vznikající pyrolýzou (tepelným rozkladem za nepřístupu kyslíku) organické hmoty, který přináší řadu přínosů pro zdraví půdy, produktivitu plodin a odolnost vůči klimatickým vlivům.

Klíčové přínosy biouhlu v ekologických systémech

Jednou z hlavních výhod biouhlu je jeho schopnost zlepšovat strukturu půdy. Jeho porézní charakter zvyšuje zadržování vody, což pomáhá snižovat dopad sucha a nepravidelných srážek na plodiny. To je obzvláště užitečné na písčitých nebo degradovaných půdách s nízkou schopností zadržovat vodu.

Biouhel dále funguje jako zásobárna základních živin, brání jejich vyplavování a zpřístupňuje je rostlinám. Vysoká kationtová výměnná kapacita (CEC) biouhlu mu umožňuje zadržovat živiny, jako jsou draslík, vápník, hořčík a amonný dusík.

Biouhel také hraje zásadní roli při zvyšování mikrobiální aktivity půdy. Jeho stabilní uhlíková struktura poskytuje prostředí pro prospěšné mikroorganismy, včetně bakterií fixujících dusík a organismů rozpouštějících fosfor. To vede ke zlepšení koloběhu živin a lepšímu zdravotnímu stavu rostlin. Biouhel navíc přispívá k ukládání uhlíku, protože uzamyká uhlík v půdě na stovky až tisíce let a pomáhá snižovat koncentrace skleníkových plynů v atmosféře. Mezi další dlouhodobé přínosy patří zvýšení obsahu organického uhlíku v půdě, snížení potřeby hnojiv, vyšší odolnost plodin vůči chorobám díky lepšímu zdravotnímu stavu kořenů a půdní biodiverzitě a stabilizace pH kyselých půd.

Praktické využití v ekologickém zemědělství

Pokud je biouhel zapravován do půdy bez předchozí úpravy, může zpočátku absorbovat a vázat vodu a živiny z okolního prostředí. Krátkodobě to může vést ke snížení dostupnosti živin pro rostliny a brzdit růst. Aby se dosáhlo pozitivních účinků biouhlu,

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

je zásadní jej před aplikací „nabít“, tedy obohatit živinami. K tomu musí být smíchán s organickým hnojivem. Teprve poté může plnit svou roli dlouhodobé zásobárny půdních živin.

Zelinářská produkce: Ekologičtí pěstitelé zeleniny často aplikují biouhel pro zlepšení provzdušnění kořenové zóny a dostupnosti živin. Studie Rodale Institute prokázala, že integrace biouhlu s kompostem zvýšila výnosy rajčat až o 30 % a zlepšila kvalitu plodů. Farmáři obvykle aplikují biouhel v dávkách 5–20 tun na hektar v závislosti na typu půdy a potřebách plodiny.

Bezorebné systémy a meziplodiny: V regenerativních bezorebných systémech lze biouhel aplikovat v pásech nebo plošně před založením meziplodin. V kombinaci se zeleným hnojením (např. jetel, vikev) zvyšuje obsah organické hmoty v půdě a biologickou aktivitu. Meziplodiny těží ze zlepšeného prostředí z hlediska živin a vláhy, což zvyšuje biomasu a množství kořenových exudátů, které dále stimulují mikrobiální populace.

Sady a vinice: Biouhel prokázal přínosy v trvalých kulturách, jako jsou jabloňové sady a vinice, tím, že zvyšuje zadržování vody v půdě, zlepšuje kontakt kořenů s půdou a omezuje vyplavování živin. U italských vinic Vitis vinifera ukázala studie v rhizoboxech autorů Beatrice et al. (2024), že biouhel z prořezávek sadů zvyšoval půdní vlhkost během léta a stimuloval dřívější růst kořenů. García-Jaramillo et al. (2021) potvrdili zvýšenou biologickou dostupnost uhlíku a dusíku a vyšší koncentraci rostlinám dostupných mikro- a makroživin.

Synergické půdní doplňky v ekologických systémech

Kromě biouhlu doplňuje jeho účinky několik dalších přírodních půdních doplňků:

- **Kompost**: Zvyšuje mikrobiální diverzitu a poskytuje snadno dostupný zdroj živin. Přednabití biouhlu kompostem nebo kompostovým čajem zlepšuje kolonizaci mikroorganismy.
- **Zelené hnojení**: Luskovinné meziplodiny, jako je vojtěška (Medicago sativa) a jetel, fixují atmosférický dusík a dodávají půdě organickou hmotu. Biouhel zlepšuje jejich rozklad a uvolňování živin.
- **Kamenná moučka** (např. čedič, žula): Dodává stopové minerály, jako je křemík, vápník a hořčík. V kombinaci s biouhlem může pufrovat pH půdy a v průběhu času zlepšovat uvolňování živin.
- **Mykorhizní houby**: Tyto houby vytvářejí symbiotické vztahy s kořeny rostlin, zlepšují příjem fosforu a vody. Biouhel poskytuje ochranné útočiště pro spory hub, čímž podporuje jejich uchycení.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

- **Mulče a meziplodiny**: Snižují kolísání teploty půdy, potlačují plevele a chrání půdní život. Když je biouhel aplikován pod vrstvu mulče, pomáhá snižovat ztráty vody výparem a podporuje zadržování vlhkosti.

O využívání biouhlu v zemědělství se stále vedou značné diskuse. Vedle popsaných přínosů zůstává stále mnoho nezodpovězených otázek a je potřeba dalšího výzkumu týkajícího se jeho využití pro zlepšení půdy. Mezi uváděné problémy patří vysoké výrobní náklady, nekonzistentní výsledky výzkumu a v neposlední řadě riziko zavlečení kontaminantů.

Biouhel může představovat mocný nástroj ve výbavě ekologického pěstitele. Jeho schopnost zlepšovat strukturu půdy, zadržovat živiny, podporovat mikrobiální život a ukládat uhlík z něj činí základní prvek udržitelného zemědělství. V kombinaci s dalšími doplňky, jako je kompost, zelené hnojení, kamenná moučka a mykorhizní houby, přispívá biouhel k odolnějšímu, produktivnějšímu a udržitelnějšímu zemědělskému systému.

Reference

Rodale Institute *Biochar Trials Research articles* – Rodale Institute

Beatrice P, Dalle Fratte M, Baronti S, Miali A, Genesio L, Vaccari F P, Cerabolini BEL and Montagnoli A (2024): *The long-term effect of biochar application to Vitis vinifera L. reduces fibrous and pioneer root production and increases their turnover rate in the upper soil layers*. Front. Plant Sci. 15:1384065. https://doi.org/10.3389/fpls.2024.1384065

García-Jaramillo, M., Meyer, K.M., Phillips, C.L., Acosta-Martínez, V., Osborne, J., Levin, A. D., Kristin M. Trippe. M. K. (2021): *Biochar addition to vineyard soils: effects on soil functions, grape yield and wine quality*[J]. Biochar, 3(4): 565–577. https://doi.org/10.1007/s42773-021-00118-x

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

5. Ekonomické a marketingové aspekty

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

5. Ekonomické a marketingové aspekty

Tato kapitola poskytuje praktický přehled ekonomických a marketingových parametrů spojených s přechodem na ekologické zemědělství. Zaměřuje se na klíčové finanční otázky, včetně výrobních nákladů, investičních požadavků a dostupných dotačních nástrojů, spolu s účinnými marketingovými strategiemi pro ekologicky produkované výrobky. Zdůrazněním reálných výzev i potenciálních příležitostí si kapitola klade za cíl vybavit producenty a odborníky relevantními nástroji a informacemi, aby se mohli orientovat v ekonomické realitě a tržních požadavcích spojených s přechodem na ekologické hospodaření. Vedle obecných analytických poznatků kapitola vychází také z ilustrativních příkladů z České republiky, které ukazují, jak ekonomické a tržní podmínky v praxi ovlivňují přechod na ekologické zemědělství. Tyto příklady odrážejí nastavení národní politiky, strukturu trhu a zkušenosti na úrovni farem a slouží k zasazení širších zjištění do kontextu, nikoli k prezentaci univerzálně použitelných výsledků. Tím, že je diskuse ukotvena v českém kontextu, nabízí kapitola konkrétní referenční body, které mohou podpořit rozhodování, a zároveň uznává regionální variabilitu v rámci EU.

5.1 Výpočty příjmů, nákladů a rentability během přechodu

Přechod na ekologické zemědělství je tříleté období, během něhož musí farma dodržovat ekologická pravidla, ale ještě nemůže prodávat své produkty jako plně certifikované ekologické. To vytváří dočasnou „mezeru mezi výnosem a cenou“: výnosy obvykle klesají o 10–20 %, zatímco ceny zůstávají na úrovni konvenční produkce. Reálný finanční obraz proto závisí na podrobné struktuře nákladů a konzervativních předpokladech ohledně příjmů.

Metodika rozdělení nákladů

Pro pochopení situace jsou zásadní tři kategorie nákladů:

- **Variabilní náklady (VC)**: palivo, osivo, hnojiva, ochrana rostlin – náklady, které se mění podle objemu produkce.
- **Fixní náklady (FC)**: certifikace, odpisy, pojištění, účetnictví, servis strojů – náklady, které zůstávají konstantní bez ohledu na výnos.
- **Náklady obětované příležitosti (OC)**: příjem, o který podnik přichází volbou ekologického hospodaření (např. pronájem půdy, jinak investovaný kapitál).

Hrubá marže (GM) = hodnota produkce – variabilní náklady

Zisk = hrubá marže – fixní náklady + dotace

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Tabulka 5.1 poskytuje ilustrativní přehled typických změn variabilních a fixních nákladů během přechodu na ekologické zemědělství na základě běžně pozorovaných postupů v mírném evropském zemědělství. Uvedené hodnoty a rozpětí jsou orientační a mají zdůraznit dynamiku nákladů, nikoli představovat průměrné nebo zaručené výsledky. Skutečný vývoj nákladů závisí na typu plodiny, rozsahu výroby, úrovni mechanizace, dostupnosti pracovní síly a národních regulačních a tržních podmínkách.

Kategorie	Podrobný obsah	Co se děje během přechodu
Osivo a sadba	Konvenční osivo a farmářské množení; luskoviny pro fixaci N	V prvním roce náklady rostou (nákup ověřených odrůd), ve 2.–3. roce klesají díky vlastní reprodukci na farmě.
Hnojiva	Syntetické N-P-K vs. kompost, digestát, hnůj	Úspory až 55 EUR/ha díky eliminaci minerálních hnojiv, ale částečně kompenzované vyšší spotřebou nafty při zapravení.
Ochrana rostlin	Herbicidy, fungicidy, insekticidy	Chemie mizí, ale mechanické odplevelování zvyšuje náklady na palivo a odpisy plečky (≈ 17 EUR/ha/rok).
Práce	Sezónní dočasní pracovníci, vlastní rodina	Ruční odplevelování a selektivní sklizeň zvyšují potřebu práce o 20–30 hodin na hektar u zeleniny a o 5–8 hodin na hektar u obilnin.
Certifikace a poradenství	registrační poplatek, kontrolní audit a průběžné vzorkování	Jednorázově ±1 500 EUR při vstupu a dále 0,3 % obratu ročně – musí být zahrnuto do FC.

Tabulka 5.1. *Příklad variabilních a fixních nákladů (čísla se vztahují k České republice)*

Častá chyba: Farmy často podceňují skryté fixní náklady, jako je čas managementu, administrativa a servis strojů, a vykazují tak příliš optimistické hrubé marže.

Příjmová stránka během přechodu

Přechodné období přináší jedinečné finanční výzvy i příležitosti, protože výnosy a tržní dynamika se liší jak od konvenčního, tak od plně certifikovaného ekologického hospodaření. Následující body shrnují klíčové příjmové toky, které je třeba zvážit:

- Hodnota produkce: během přechodu farmáři očekávají nižší výnosy, ale stále za běžnou (konvenční) tržní cenu.
- Dotace AEKO (agroenvironmentálně-klimatická opatření, např. „AEKO“ v České republice)

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

- **Prémiové ceny po certifikaci**: U obilovin byly v posledních letech v České republice a sousedních středoevropských trzích zaznamenány cenové prémie přibližně 25–40 % oproti konvenčním cenám, a to na základě tržních dat a rozhovorů se zainteresovanými stranami. Skutečné prémie se však výrazně liší podle regionu, roku, druhu obiloviny, smluvních podmínek a přístupu na trh a nelze je předpokládat jednotně napříč farmami nebo odbytovými kanály.

Příjmová stránka – nejen prodej produktů

I. **Prodej sklizně**. Během přechodu prodávají farmáři za ceny konvenční plodiny, často však jiným odběratelům (např. krmivářské firmy odebírají „přechodovou" pšenici se srážkou přibližně ~3 EUR/t).

II. Vedlejší produkty, jako je sláma, syrovátka nebo hnůj, mají v ekologických systémech vyšší hodnotu, protože nahrazují nakupované vstupy. Z hlediska nákladů a výnosů je proto vhodné je oceňovat interní převodní cenou (např. 30 EUR/t slámy).

III. **AEKO**: V rámci českého opatření Pěstování ostatních plodin je k dispozici platba 246 EUR/ha během přechodu i po něm. V modelovém scénáři to odpovídá 24 600 EUR ročně, což částečně kompenzuje pokles příjmů pozorovaný v prvním roce přechodu, ačkoli skutečné finanční výsledky závisí na vývoji výnosů, tržních podmínkách a struktuře nákladů konkrétní farmy.

IV. **Budoucí cenová prémie**. Celosvětově se cenová prémie u ekologických obilovin ve srovnání s konvenčními cenami pohybuje v průměru mezi 25–40 %. V tabulce 5.2 jsme použili navýšení u pšenice o +25 %.

Příklad příjmů

Pšenice v přechodu = konvenční cena − přibližně 3 EUR/t srážka
Certifikovaná bio pšenice = +25 % prémie použitá jako výchozí hodnota v tabulce 5.2.

Cash-flow a rizikové faktory

Zisková farma může mít na jaře přesto nedostatek hotovosti. Doporučené nástroje:

- revolvingový úvěr do výše přibližně 20 % VC (krátká splatnost),
- forwardové kontrakty na prodej sklizně za účelem zajištění ceny,
- finanční rezerva ve výši alespoň 20 % ročních VC v likvidních aktivech,
- pojištění výnosů proti extrémnímu počasí.

Tabulka 5.2 uvádí ilustrativní rizikové scénáře založené na reprezentativní farmě fungující v podmínkách českého zemědělství, trhu a financování. Předpoklady odrážejí typickou variabilitu výnosů, cenové úrovně, načasování dotací a finanční nástroje

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

pozorované v České republice. Scénáře mají ukázat typy rizik a reakce v oblasti řízení cash-flow, s nimiž se mohou farmáři setkat, nikoli poskytovat přesné prognózy nebo výsledky platné pro všechny farmy či regiony.

Faktor	Nega-tivní scénář	Dopad	Možné zajištění
Počasí (sucho, krupobití)	–25 % výnos	−10 700 EUR GM	Pojištění příjmu (pojistné plnění ~30 EUR/ha)
Pokles ceny konvenční pšenice (-15 %)	Cena 141 EUR/t	−12 000 EUR tržeb	Forwardový kontrakt / diverzifikace plodin
Zpoždění výplaty dotace	odložení o 6 měsíců	Mezery v likviditě 24 600 EUR	Revolvingový úvěr (O/N PRIBOR + 1,5 p. b.)

Tabulka 5.2. *Rizikové scénáře a řízení hotovosti*

Citlivost: Simulace ukazují, že zvýšení prémiové ceny po certifikaci o 1 % zvýší čistý zisk přibližně o 730 EUR, zatímco stejný relativní nárůst VC jej sníží asi o 480 EUR. Farma by proto měla klást velký důraz na marketing a vyjednané smlouvy, protože tržní proměnná má větší vliv než vstupní náklady.

Kontrolní seznam pro plánování nákladů a výnosů

- Vytvořte samostatná nákladová střediska pro každou plodinu
- Zahrňte všechny fixní náklady, zejména certifikaci a administrativu
- Vytvořte rezervu likvidity (20 % VC)
- Modelujte citlivost: výnos ±20 %, cena ±15 %, VC ±10 %
- Předem vyjednejte smlouvy na produkty „v přechodu“ s odběrateli
- Realisticky plánujte náklady na stroje (odpisy + opravy)

5.2 Jak zůstat ekonomicky udržitelný během přechodu

Přechodné období připomíná pilotní fázi start-upu: nižší výnosy, vyšší nároky na práci, napjatější cash flow. Udržitelnost vychází z rozložení rizika, diverzifikace příjmů a stabilizace likvidity.

Diverzifikace jako hlavní „tlumič šoků“ rizik

Soustředit se na jedinou komoditu je jako jezdit na jednokolce: stačí pokles ceny nebo nepřízeň počasí a příjem zmizí. Diverzifikace rostlinné a živočišné výroby snižuje „riziko

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

monokultury“ a zlepšuje využití hnoje nebo meziplodin. Kombinace obilovin, luskovin a pastevního skotu navíc:

- rozkládá tržní riziko (každá komodita má jiný cenový cyklus),
- stabilizuje úrodnost půdy, a tím potlačuje pokles výnosů,
- umožňuje pomalejší odklon od syntetických hnojiv bez náhlého poklesu dusíku.

Na úrovni produktu lze jít ještě dál: z mléka vzniká více produktů, například sýr nebo kefír; z jedné porážky nevzniká jen maso, ale i sušené snacky nebo vývarový koncentrát. Tato vertikální diferenciace vytváří několik cenových úrovní a oslovuje širší spektrum zákazníků.

Nevýrobní činnosti – druhá noha rozpočtu

Část rizika lze přenést mimo komoditní trh prostřednictvím služeb a energie. Příklady uvedené v tabulce 5.3 jsou ilustrativní a vycházejí z typických nákladových struktur, úrovní příjmů a tržních podmínek v České republice. Odrážejí převládající ceny, investiční náklady a podpůrné podmínky pozorované na českých farmách a mají ukázat možné cesty diverzifikace, nikoli poskytovat univerzálně použitelné referenční hodnoty. Skutečné výsledky se mohou lišit podle lokality, rozsahu výroby, přístupu na trh a specifických okolností farmy.

Aktivita	Roční příjem (EUR)	Počáteční investice (EUR)	Synergie
Agroturistika – přestavba stodoly na 6 lůžek	≈ 17 060 EUR	36 540 EUR	Přímý prodej z farmy, vzdělávání zákazníků
Vzdělávací workshopy (10× ročně)	≈ 4 870 EUR	1 220 EUR	Budování „farmářské komunity“
Fotovoltaická elektrárna 50 kWp	≈ 12 180 EUR úspora/prodej	60 900 EUR	Snížení fixních nákladů na energii

Tabulka 5.3. *Příklady diverzifikačních aktivit farmy, investic a synergií (Hrubé převody podle kurzu ČNB: 1 EUR = 24.63 CZK k 9. červenci 2025.)*

Tyto aktivity mají dvojí účinek: vyrovnávají sezónní výkyvy v cash flow a zároveň posilují značku – návštěvník, který přespal na farmě nebo ochutnal domácí zmrzlinu, se pravděpodobně stane loajálním odběratelem CSA balíčku (viz níže).

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Marketing během přechodu – transparentnost a komunitní modely

Produkty „v přechodu“ nesmějí být označeny logem BIO, a přesto vyžadují nákladnější postupy. Řešením je proaktivní komunikace:

- storytelling o cestě k ekologickému hospodaření – pravidelné příspěvky, fotografie pletí místo herbicidů a vysvětlení přínosů pro krajinu,
- zákaznické předplatné (CSA bedýnky) – spotřebitel platí předem, sdílí část rizika a farma získává kapitál na osivo nebo certifikaci; loajalita členů CSA je mnohonásobně vyšší než u běžných zákazníků,
- partnerské gastroprojekty – společné menu s místní restaurací nebo pekárnou rozšiřuje publikum bez marketingových nákladů.

Z digitálního hlediska se jako efektivní osvědčila kombinace Instagramu (emoce + vizuály), Facebooku (komunitní diskuse) a e-mailového newsletteru pro retenční kampaně. Klíčové jsou konzistence a autenticita: zákazník trpělivě přijme i nižší vizuální standard, pokud uvidí poctivé záběry „ze zákulisí“ farmy, zejména v období přechodu, kdy ještě není k dispozici oficiální logo.

Shrnutí: ekonomická udržitelnost během přechodu nestojí na jednom zázračném nástroji – je to mozaika:

- diverzifikace výroby tlumí šoky způsobené počasím a cenami,
- nevýrobní aktivity překlenují cash flow a budují značku,
- transparentní marketing vysvětluje zákazníkům, proč farmu podpořit ještě před získáním bio loga,
- přesná práce s likviditou předchází platební tísni v kritickém jarním období.

5.3 Marketing zemědělských produktů během přechodu a po něm

Ekologický produkt se neprodává pouze na základě svých fyzických vlastností, ale také prostřednictvím širší sady procesních a hodnotových atributů, jako je péče o krajinu, omezené používání syntetických pesticidů, vazba na hospodaření s půdou a standardy welfare zvířat. Tyto atributy nejsou v samotném produktu okamžitě viditelné, a proto je třeba je spotřebitelům jasně komunikovat. Přijetí vyšší ceny závisí na tom, zda zákazníci těmto charakteristikám rozumějí a důvěřují jim. V tomto kontextu platí „pravidlo tří“: důvěra → vysvětlení → ochota zaplatit.

Během přechodného období je tento mechanismus náročnější, protože farmy nesou náklady spojené s ekologickou produkcí, ale zatím nesmějí uvádět produkty na trh s oficiálním ekologickým logem. V této fázi se hlavním signalizačním nástrojem stává

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

transparentnost: farmáři musí otevřeně komunikovat, v čem a proč se výrobní postupy liší, aby si vybudovali důvěru spotřebitelů i bez formální certifikace.

5.3.1 Budování značky: příběh, region, nehmotné hodnoty

a) Storytelling v praxi

Krátká videa (např. Reels) jsou dnes dominantním kontaktním bodem pro publikum generace Z a nastupující generace Alfa. Účinné příklady:

- 15–30sekundový reel: „0 mg herbicidů, 100 % úsilí."
- záběry ze zákulisí okopávání, setí, sklizně
- humorné kontrasty („Co si vaše cereálie myslí, že farmáři dělají, vs. co skutečně dělají")

Reels generují přibližně o 38 % vyšší zapojení než statické příspěvky na zemědělských účtech (data 2025).

Dlouhé formáty (blogy, YouTube) fungují pro hlubší vysvětlení – zdraví půdy, střídání plodin nebo certifikační procesy.

b) Regionální ukotvení

Spotřebitelé stále více hledají původ produktu. Nástroje zahrnují:

- QR kód vedoucí na 30sekundové video z pole
- mapa „Pole → Stůl" na obalu
- dny otevřených dveří s procházkami po farmě a smyslovými zážitky

Farmy, které pořádají rodinné akce, vykazují o 17 % vyšší opakované nákupy na základě sledování NPS (2023–2024).

c) Nehmotné hodnoty

Ekologické farmy prodávají také služby biodiverzity:

- kampaně „zelená dividenda": za každých utracených 5 EUR vysadíme 1 m^2 louky,
- reporty o opylovačích, aktualizace o hnízdění ptáků, fotografie krajiny před/po

Nehmotné přínosy vytvářejí emocionální loajalitu a odlišují ekologickou produkci od „clean-label" konvenčních výrobků.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

5.3.2 Rozšířený marketingový mix (7P)

Marketingový mix 7P je jednoduchý nástroj, který farmářům pomáhá promyslet vše, co ovlivňuje prodej jejich produktů. Je obzvláště užitečný během přechodu na ekologické zemědělství, kdy jsou klíčové důvěra a komunikace.

1. Product – Co prodáváte

Váš „produkt“ zahrnuje vše, co zákazníkům nabízíte:

- farmářské produkty (mléko, maso, obilí, ovoce, zelenina, vejce)
- zpracované výrobky (sýr, med, chléb, džemy, sušené potraviny)
- služby (prohlídky farmy, workshopy, členství v CSA)

Proč je to pro farmáře důležité: Zákazníci si vybírají produkty, které odpovídají jejich potřebám z hlediska chuti, čerstvosti, bezpečnosti a hodnot.

- Zákazníci ekologických farem si zvláště cení transparentnosti.

2. Price – Jakou cenu účtujete

Cena není jen číslo. Závisí na:

- vašich výrobních nákladech
- nákladech na ekologickou certifikaci
- času a práci
- tržních cenách ve vašem okolí
- hodnotě, kterou zákazníci ve vašem produktu vidí

Proč je to pro farmáře důležité: Ekologické zemědělství má často vyšší náklady. Zákazníci zaplatí více – pokud rozumějí hodnotě.

Dobré nastavení ceny vám pomáhá:

- zůstat ziskoví
- plánovat budoucí výrobu
- férově komunikovat se zákazníky

Dobře vysvětlená cena buduje důvěru.

3. Place – Kde zákazníci nakupují

Jde o to, aby vaše produkty byly snadno dostupné. Patří sem:

- farmářské prodejny
- místní trhy

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

- CSA nebo bedýnkové systémy
- malé místní obchody
- internetové obchody nebo prodej přes sociální sítě
- přímé rozvozové trasy

Proč je to pro farmáře důležité: Výběr správného místa vám pomůže oslovit zákazníky, kteří si vašich produktů nejvíce cení – zejména ty, kteří hledají ekologické, místní nebo sezónní potraviny. Přímý prodej také zvyšuje váš zisk a buduje silnější vztahy.

4. Promotion – Jak se o vás lidé dozvědí

Propagace znamená sdílení informací o vaší farmě a produktech. U ekologických farem je propagace zároveň storytellingem – vysvětlováním, jak pečujete o půdu a zvířata. Patří sem:

- příspěvky na sociálních sítích
- letáky a plakáty
- ústní doporučení
- akce na farmě a dny otevřených dveří
- obaly a etikety
- místní noviny nebo komunitní skupiny

Proč je to pro farmáře důležité: Dobrá propagace pomáhá zákazníkům:

- vědět, co nabízíte
- pochopit, proč jsou vaše produkty výjimečné
- důvěřovat vaší farmě a vašim postupům

5. People – S kým se zákazníci setkávají

„Lidé“ zahrnují všechny, kdo reprezentují vaši farmu:

- členy rodiny
- pracovníky
- prodejce na trhu
- řidiče rozvozu

Proč je to pro farmáře důležité: Přátelští, poctiví a informovaní lidé mají obrovský význam. Zákazníci chtějí:

- jasné odpovědi
- ochotný servis
- respekt a dobrou komunikaci

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

To je zvlášť důležité pro ekologické farmáře, protože zákazníci se často ptají na metody a certifikaci.

6. Process – Jak zákazníci nakupují

„Proces“ je cesta zákazníka, která může zahrnovat:

- objednávání (online, telefonicky, zprávou, osobně)
- vyzvednutí nebo doručení
- platby a faktury
- komunikaci po prodeji

Proč je to pro farmáře důležité: Plynulý a jednoduchý proces:

- šetří čas
- snižuje počet chyb
- přivádí zákazníky zpět
- pomáhá efektivně řídit pracovní zátěž

U ekologických farem jasný proces také zvyšuje důvěru a spolehlivost.

7. Physical Evidence – Co dokládá vaši kvalitu

Jsou to viditelné znaky, které zákazníkům ukazují, že je vaše farma důvěryhodná:

- čistá farmářská prodejna nebo stánek
- upravená prezentace výrobků
- atraktivní obaly
- jasné etikety a certifikáty
- jednoduchý a dobře vypadající web nebo profil na sociálních sítích
- profesionální označení a tištěné materiály

Proč je to pro farmáře důležité: Zákazníci často hodnotí kvalitu podle toho, co vidí.

Dobré fyzické důkazy:

- budují důvěru
- potvrzují vaše ekologické standardy
- pomáhají vašim produktům vyniknout na trhu

I malé detaily mohou silně ovlivnit rozhodování o nákupu.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

5.3.3 Digitální ekosystém 2025: trendy pro ekologické farmy

I velmi malé ekologické farmy dnes mohou oslovit místní zákazníky pomocí moderních digitálních nástrojů – často zdarma. Následující trendy ukazují, jak mohou farmy posílit přímý prodej, budovat důvěru a zůstat viditelné na stále více online trhu.

1. Personalizační AI (Recommendation Engine)

- Vestavěný nástroj v mnoha platformách internetových obchodů, který automaticky doporučuje produkty na základě toho, co si zákazník prohlížel nebo koupil.
- Funguje jako digitální prodavač: „Koupili jste rajčata? Možná se vám bude líbit i čerstvá bazalka nebo náš týdenní zeleninový box."
- Pomáhá zvyšovat opakované nákupy a motivuje zákazníky přidat do objednávky ještě jednu položku.

2. Mikroinfluenceři (místní partneři na sociálních sítích)

- Běžní lidé na Instagramu, Facebooku nebo TikToku s méně než 15 000 sledujícími, často z vašeho regionu.
- Jejich sledující jim důvěřují, protože komunikují přirozeně a ukazují svůj skutečný život – nikoli uhlazené reklamy.
- Farmy s nimi často spolupracují formou barteru (týdenní bedýnka produkce), což z toho činí levný způsob, jak oslovit nové místní zákazníky.

3. AR filtry (efekty rozšířené reality)

- Jednoduché vizuální efekty pro Instagram/TikTok, které uživatele zasadí do prostředí farmy (louka, sad, stodola, zvířata) nebo přidají hravé prvky.
- Zákazníci tyto fotografie často sdílejí během návštěv farmy nebo vyzvednutí produktů, čímž vaší farmě poskytují rychlou a přirozenou viditelnost.
- Dobře vytvořený filtr se může rychle šířit – tisíce použití během prvních dnů nejsou ničím neobvyklým, pokud je zábavný a lokální.

5.3.4 Praktické marketingové checklisty

Checklist: Marketing během přechodu

- Komunikujte otevřeně a často
- Používejte Reels každý týden (15–30 sekund)
- Publikujte jednou měsíčně dlouhé vysvětlení (blog/YouTube)

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

- Pořádejte alespoň dvě akce otevřené farmy ročně
- Vytvořte jednoduchou landing page vysvětlující „Proč přecházíme“
- Předprodávejte podíly CSA nebo předplatné boxy

Checklist: Po certifikaci

- Aktualizujte obaly o ekologickou etiketu a QR kód
- Znovu vyjednejte smlouvy tak, aby odrážely ekologickou prémii
- Zaveďte partnerství s mikroinfluencery
- Spusťte AR filtr nebo sezónní kampaň
- Měřte zapojení: CTR, retence, obnovení členství v CSA

Reference

Onyszkiewicz, M., & Sylla, M. (2025). *Current Status of the Community-Supported Agriculture Model in Poland – Exploring Key Areas of Sustainable Operations*. Sustainability, 17(7), 2965. https://doi.org/10.3390/su17072965

de Ponti, T., Rijk, B., & van Ittersum, M. K. (2012). *The crop yield gap between organic and conventional agriculture*. Agricultural Systems, 108, 1–9. https://doi.org/10.1016/j.agsy.2011.12.004

Fuksová, Z., Malý, M., & Bošková, I. (2025). *Economic performance of organic and conventional farms in the Czech Republic: Evidence from farm-level data*. Agricultural Economics – Czech, 71(4), 165–180. DOI: 10.17221/370/2024-AGRICECON

Ministerstvo zemědělství (2025). *Metodika k provádění nařízení vlády č. 81/2023 Sb.*,o stanovení podmínek provádění opatření ekologické zemědělství,ve znění pozdějších předpisů. ISBN 978-80-7434-792-4

METODIKA K PROVÁDĚNÍ NAŘÍZENÍ VLÁDY č. 81/2023 Sb., o stanovení

Dhaval Chaurasia.(2025). *Czech Republic Organic Food Market (2025–2031) Outlook | Companies, Trends, Forecast, Share, Value, Industry, Size, Revenue, Analysis & Growth*.

https://www.6wresearch.com/industry-report/czech-republic-organic-food-market-outlook

https://farmonaut.com/blogs/social-media-marketing-in-agriculture-top-7-strategies

https://medium.com/%40adnanmasood/ai-use-case-compass-retail-e-commerce-personalization-at-planet-scale-711f78bc5049

https://www.marketingppc.cz/ppc/roas

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

5.4 Příklady dobré praxe: příklady úspěšných marketingových strategií

5.4.1 Diverzifikovaná produkce ovoce a zeleniny: Sady sv. Prokopa (Česká republika)

Lokalita a stručný profil

Sady sv. Prokopa se nacházejí v jižních Čechách, v obci Temelín, poblíž Týna nad Vltavou a přibližně 30 km severně od krajského města České Budějovice – sady sv. Prokopa leží v nadmořské výšce 440 m n. m., v mírně svažitém terénu. Farma funguje již více než 13 let.

Rozloha farmy činí 58 hektarů, přičemž hlavním zaměřením je produkce ovoce a zeleniny, včetně jejich zpracování a logistiky. Sady tvoří přibližně třetinu rozlohy farmy, pěstují se zde především jablka, dále hrušky, třešně a švestky. Na polích sousedících s jahodami, které patří Sadům sv. Prokopa, se pěstují důležité plodiny včetně cuket, dýní, rajčat, paprik, hrachu, okurek, cibule a česneku.

Sady sv. Prokopa jsou zároveň ekologickou i sociální farmou. Kromě běžné pracovní doby nabízejí také částečné úvazky a přizpůsobenou práci lidem s různými typy znevýhodnění a úzce spolupracují s dalšími farmáři a sociálními podniky. Počet zaměstnanců se liší podle sezóny a pohybuje se v řádu desítek.

Popis marketingových aktivit

Základním ekonomickým pilířem Sadů sv. Prokopa je prodej ovoce a zeleniny, a to jak čerstvých, tak zpracovaných. Přidanými hodnotami, které jsou také silně komunikovány v marketingu, jsou původ v ekologickém zemědělství a podpora znevýhodněných osob v rámci sociálního zemědělství. Ještě více si většina zákazníků cení důrazu na místní původ, krátké dodavatelské řetězce a kvalitu produkce.

Sady sv. Prokopa založily a provozují odbytové družstvo Zelený košík, prostřednictvím kterého je distribuována také produkce dalších spolupracujících farem, včetně konvenčních. To umožňuje družstvu nabízet širší sortiment výrobků, čímž se stává atraktivnějším partnerem pro různé zákazníky, včetně jednotlivců, gastronomických provozů, jídelen a dalších organizací.

Odbytové družstvo Zelený košík není jediným distribučním kanálem. Farma provozuje také e-shop a prodejnu přímo ve dvoře, nabízí sezónní samosběr (např. jahody) a pravidelně se účastní farmářských trhů.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Klíčovým pilířem je také spolupráce s dalšími organizacemi, včetně nezemědělských. Farma je součástí Living Lab a aktivně spolupracuje s výzkumnými a vzdělávacími institucemi (např. zapojení do projektů Horizon i několika národních projektů) – sady sv. Prokopa ve spolupráci s Ministerstvem zemědělství působily také jako tzv. demonstrační farma (příklad dobré praxe prezentující inovace dalším farmářům a veřejnosti).

Důraz na inovace a zapojení mnoha lidí zároveň umožňují vysokou diverzifikaci produkce. Sady sv. Prokopa mají vlastní zpracovatelské a logistické kapacity, včetně skladů, které umožňují skladování několika druhů zeleniny a ovoce v různých podmínkách, s efektivním oddělením konvenční a ekologické produkce.

Farma vyrábí více než 120 druhů produktů a během jednoho kalendářního roku prodá více než 10 000 kusů těchto výrobků. Patří mezi ně klasický sortiment produktů z ekologického ovoce. U dalších výrobků kombinují své bio ovoce s ovocem z jiných farem, které dozrává v průběhu sezóny. V posledních letech se obohacením stala zeleninová linie. Z ovoce se vyrábějí cidery, džemy, snacky, sirupy, šťávy, sušené ovoce a kompoty, stejně jako povidla. Z bio zeleniny se vyrábějí omáčky, nakládané výrobky, chutney, kysané zelí, nakládaná zelenina, hořčice a snacky.

Další činností, která přináší specifický produkt, je zpracování brambor, které kromě mytí a loupání zahrnuje také krájení na čtvrtiny a vakuové balení bez použití konzervantů. Tato produkce je velmi ceněna řadou gastronomických provozů, včetně řady škol a školek.

Obrázky 5.1., 5.2. *Produkce ovoce a zeleniny St. Procopius (Zdroj: https://www.sady-prokopa.cz/)*

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Obrázky 5.3. *Produkce ovoce a zeleniny v Sadách sv. Prokopa (Zdroj: https://www.sady-prokopa.cz/)*

Výhody a rizika

Sady sv. Prokopa zakládají svou udržitelnost na vysoké diverzifikaci produkce a kvalitní komunikaci se zákazníky. Své produkty neprodávají prostřednictvím řetězců, ale dodávají je přímo koncovým zákazníkům. Rizikem pro farmu se ukazují klimatické výkyvy, které v posledních letech výrazně poškodily úrodu. Souvisejícím rizikem je sucho, které komplikuje pěstování některých druhů ovoce a zeleniny. Ve spolupráci s výzkumnými institucemi farma hledá způsoby, jak těmto výzvám čelit, ať už prostřednictvím technologických řešení (např. závlahové systémy), nebo šlechtitelských a agronomických přístupů (včetně výběru odrůd a plodin i úprav polních postupů).

Všechny skutečnosti a informace v tomto textu byly získány z rozhovoru s pracovníky farmy a z doplňujících informací z oficiálních webových stránek.

Reference

https://www.zeleny-kosik.cz/

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

5.4.2 Úspěšné provozování soběstačné rodinné farmy: Ekofarma Odorica (Slovensko)

Lokalita a stručný profil

Farma Andreje Homoly, nacházející se v Odorici u Levoče na Slovensku, funguje jako samostatně hospodařící rodinná farma o celkové rozloze 5 hektarů, z toho 1 ha orné půdy a 4 ha trvalých travních porostů. Farma se zaměřuje na léčivé rostliny, zeleninu a ovocné druhy spolu s malochovem skotu (3 dobytčí jednotky) bez komerční produkce mléka. Zpracování rostlinné produkce probíhá ve spolupráci s AFRA BIO s.r.o. v Levoči. Pracovní sílu farmy tvoří členové rodiny – Andrej, Miloš, Zuzana Homolová a Miroslav Spodník. Farma leží v nadmořské výšce 650 metrů, půdy jsou kambizemě a pseudogleje s písčitohlinitou až hlinitou texturou a průměrnými ročními srážkami 650 mm. Farma byla založena v roce 1990 Andrejem Frankem, v roce 1996 zahájila přechod na ekologické hospodaření s 1 hektarem léčivých rostlin a od té doby rozšířila ekologickou certifikaci na veškerou svou půdu.

Krátký pohled do historie: osada Odorica byla kdysi panstvím hraběte Čákyho o rozloze 100 hektarů (dvůr, orná půda, louky, pastviny a lesy). Po pozemkové reformě po první světové válce ji osídlilo sedm rodin. Už tehdy byly soběstačné – nakupovaly pouze sůl. V 50. letech jim komunisté půdu vyvlastnili a každé rodině ponechali jen půl hektaru tzv. záhumienku (soukromého pozemku). Po roce 1989 byla půda vrácena, ale kvůli maďarskému dědickému právu se pozemky původních 14 vlastníků rozdělily mezi přibližně 80 vlastníků a v současnosti jich je kolem 120.

> *„Jsme jediní potomci jedné z těch rodin, kteří se vrátili. Sami si vyrábíme zdravé potraviny pro všechny naše rodiny, a kdybychom chtěli, jediným produktem, který bychom ještě potřebovali kupovat, by byla sůl.“*

Popis marketingových aktivit

Zakladatel farmy, pan Andrej Franko, strávil svůj život sběrem, pěstováním a zpracováním léčivých rostlin, zejména rostlinných adaptogenů. Po roce 1989 začal na navrácené půdě pěstovat léčivé rostliny a vyvinul vlastní receptury pro výrobu přírodních tinktur, které se dodnes důsledně dodržují. V roce 1993 založil spolu se svou dcerou Zuzanou firmu AFRA. Od roku 1996 je půda registrována v systému ekologického zemědělství, čímž se farma stala jednou z nejstarších ekofarem na Slovensku. Farma pěstuje mnoho druhů léčivých rostlin (více než 20 druhů, včetně Echinacea purpurea, Aronia melanocarpa, Bidens spp., Borago spp., Tropaeolum majus, Chelidonium majus, Leuzea carthamoides, Rhodiola rosea, Schisandra chinensis, Eleutherococcus senticosus atd.). Podle původních receptur se ve schváleném výrobním zařízení v Levoči s přilehlou prodejnou vyrábějí bylinné tinktury a čaje – vše v BIO kvalitě. Díky

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

obětavé práci dcery Zuzany se naplnila rodinná vize „přímé cesty od přírody ke zdraví“. Od roku 2006 jsou produkty distribuovány zákazníkům po celém Slovensku i do zahraničí, především do malých obchodů, čajoven a lékáren (přibližně 30 na Slovensku).

Farma také prodává přímo ze dvora, zejména živá zvířata a další produkty. Rostlinné i živočišné produkty slouží také pro osobní spotřebu čtyř rodin pracujících na farmě. V posledních letech farma rozšířila své aktivity o agroturistiku, vzdělávání a školení. Návštěvníci se mohou účastnit komentovaných prohlídek, ochutnávat tradiční výrobky, vyrábět sýr, máslo nebo parenice, jezdit na koni, učit se o péči o domácí a hospodářská zvířata a relaxovat v přírodě.

Farma Odorica je registrována v systému WWOOF. Dobrovolníci mohou přijíždět po celý rok a pomáhat s každodenní prací výměnou za jídlo a ubytování. Lidé přijíždějí nejen ze Slovenska, ale i ze zahraničí. Od roku 2005 pořádá farma každé léto ECO CAMP určený pro dospělé, přičemž vítány jsou i děti. Ubytování je buď ve vlastních stanech, nebo ve stodole na seně. K dispozici je venkovní sprcha pod hvězdami, toaleta, voda, elektřina a kuchyň.

Obrázek 5.4. *Areál Ekofarmy Odorica Zdroj: rodina Homolových*

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Obrázek 5.5. *4. generace farmářů (zleva): Miloš, Andrej Homola a Miroslav Spodník s 5. generací. Zdroj: rodina Homolových*

Výhody a rizika

V roce 2024 došlo k dalšímu generačnímu posunu, kdy řemeslo převzal čtvrtý rod, syn Andrej Homola. Způsoby pěstování a zejména zpracování léčivých rostlin zůstávají nezměněny, přibývají však nové prodejní kanály (například internet), nové formy komunikace, spolupráce a zážitkové aktivity pro veřejnost, zejména pro děti.

> *„Naše snaha je často komplikována složitou legislativou a nedostatečně rozvinutým systémem terénního poradenství. Naší podporou vždy bylo a stále je jediné profesní sdružení ekologických farmářů na Slovensku – svaz Ekotrend. Přes neustálou potřebu překonávat nové výzvy věříme, že budoucí generace budou v tomto způsobu života pokračovat, protože ‚nejsvobodnější člověk je ten, kdo je spjat s půdou a přírodou'."*

Všechny skutečnosti a informace uvedené v textu poskytla Zuzana Homolová.

Reference

https://www.odorica.sk
https://www.afrabio.sk

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

5.4.3 Komunitou podporované zemědělství: Farma Táncoskert (Maďarsko)

Lokalita a stručný profil

Táncoskert je regenerativní farma se smíšeným profilem (rostlinná výroba + živočišná výroba), která se nachází v Hortobágyi na hranici Polgáru. Velikost farmy je přibližně 400 ha (vlastní i pronajatá půda), z toho 30 ha usedlostí, 10 ha mokřadů, 20 ha pastvin (2 ha zoráno). Rozhodli se postupně ukončit pěstování plodin, které podle jejich názoru nevyhovují klimatu, jako je kukuřice, a místo toho začali pěstovat hrách, vikve a podobné plodiny. Cílem je, aby mohly být spásány nebo aby jejich sláma mohla být v případě potřeby použita jako krmivo. Jejich semena jsou také bohatá na bílkoviny, což pomáhá snižovat naši závislost na vnějších zdrojích.

Zemědělská půda je převážně certifikována jako ekologická, pouze malá část je v současnosti v přechodu. Orná půda je obdělávána bezorebnými nebo minimálně zpracovávanými metodami, vše v souladu s ekologickými předpisy. Zpočátku byla certifikována i zvířata. Chovají uherský šedý skot, prasata mangalica (obě maďarská původní plemena) a ovce. V průběhu let zde chovali bažanty, koroptve, kachny, husy, krůty, slepice a kuřata. Kuřata nejsou certifikována jako ekologická, ale kromě těch v mobilním kurníku jsou chována podle ekologických standardů. Farma má stážový program, nabízí mentoring a funguje také jako demonstrační farma maďarského Savory Hub. Na farmě existuje rodinné rozdělení práce.

Popis marketingových aktivit

Farma Táncoskert nabízí široký výběr produktů z mangalice a hovězího masa. Produkují výrobky připravené pro sous-vide jak pro své členy CSA (u nás CPZ – komunitou podporované zemědělství), tak pro e-shop VillámPiac (FlashMarket), který vznikl jako RECO (Regionální spolupráce pro krátké dodavatelské řetězce). Existuje členský program pro zpracované produkty, jako jsou klobásy, texaské chilli a cevap. Nabídka zahrnuje sous-vide vepřovou pečeni jako studený nářez a plátky uzené vepřové pečeně vyráběné bez dusitanové solicí směsi. Kromě toho nabízejí části jako zadní kližka, vařený bůček s paprikou, plec, polévkové kosti a svíčkovou. Všechny produkty pocházejí přímo z farmy, což zaručuje autenticitu a vysokou kvalitu.

Od počátku se farma věnuje přímému prodeji. Přímé distribuční kanály jsou následující:

- VillámPiac (FlashMarket) Webshop (https://www.villampiac.hu/): co nejkratší dodavatelský řetězec, kde se producent setkává se spotřebitelem bez prostředníků. Tato stránka umožňuje spotřebitelům zadávat předobjednávky přímo producen-

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

tům. V současnosti nabízejí 84 produktů. Každý týden se všichni kupující a producenti setkávají na distribučním místě (parkovišti), kde probíhá pouze výměna zboží.

- CSA (community supported agriculture): V době svého založení v roce 2013 byla farma Táncoskert první farmou zaměřenou na živočišnou výrobu, která v Maďarsku uplatňovala model komunitou podporovaného zemědělství.

Farma Táncoskert prodává své produkty prostřednictvím komunitou podporovaného zemědělství. Po vývoji speciálního online systému bratrem majitele si členové mohou vybírat z nabídky, která jim umožňuje ještě přesněji přizpůsobit množství masa vlastním potřebám a spotřebním návykům. Pravidelně dodávají 150–160 rodinám, které si své produkty vyzvedávají na odběrných místech v Budapešti.

Systém pronájmu slepic zůstává od začátku nezměněn: členové si mohou na jeden rok pronajmout nosnice a dostávají vejce, která tyto slepice v daném období snesou. Farmář a jeho tým sledují snášku a členové dostávají průměrnou týdenní snášku pro daný týden. Je také možné pronajmout si více slepic, což znamená, že se podíl odpovídajícím způsobem zdvojnásobí nebo ztrojnásobí. Podle zkušeností odpovídá pronájem jedné slepice přibližně 150 vejcím ročně.

Jelikož se zaměřují především na masné výrobky, možnosti bezobalového prodeje jsou omezené. Přesto se snaží používat recyklované materiály všude tam, kde je to možné (např. skladování sádla ve znovu použitých sklenicích od marmelády, opětovné používání obalů na vejce). Členové komunity také dostávají jedlé vnitřnosti, čímž se minimalizuje odpad. Některé vedlejší živočišné produkty, jako jsou chlupy, rohy a kosti, bohužel v současnosti nemají trh kvůli absenci místních zpracovatelských odvětví, jako jsou koželužny nebo kožešnictví. Farma však uchovává nebo daruje vše, co je možné. Začala také spolupracovat s partnerskou firmou na využití hrubé vlny ovcí plemene racka (maďarské původní plemeno) k výrobě voděodolných, ale teplých polštářů a pelíšků pro psy za použití starých reklamních bannerů. Z etických důvodů je majitel farmy odhodlán co nejplněji využít každé zvíře po porážce.

Výhody a rizika

Táncoskert je holisticky řízená, regenerativní farma založená na permakulturních principech, která využívá pastvu především k regeneraci půdy a obnovení její přirozené rovnováhy. Majitel farmy Táncoskert uvádí jako hlavní výhody CSA komunitu a mezilidské vztahy. Rád komunikuje s členy. I když se s některými rodinami osobně nesetká, mluví s nimi po telefonu. Během těchto interakcí s členy může získat užitečnou zpětnou vazbu.

Protože největší výzvou farmy je nedostatek pracovní síly, farmář vidí potřebu rozdělení úkolů v rámci podniku a spolupráce s novými kolegy odpovědnými za konkrétní

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Obrázky 5.6., 5.7. *Farma Táncoskert (zdroj: https://tancoskert.hu/)*

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

oblasti. Tímto snížením pracovní zátěže by on i jeho manželka mohli ve větší míře sdílet své odborné znalosti s novými členy týmu. V současnosti budují vlastní jatka jako doplněk ke stávajícímu provozu zpracování masa. Organizací družstva kolem nich mohou také pomoci ostatním s problémy přístupu na trh. Je třeba zmínit, že ve skutečnosti téměř neprodávají přeprodejcům a stále dokážou vše doručovat osobně.

Podle názoru majitele je malovýroba (jako ta jejich) stabilnější a řešení v lidském měřítku jsou vždy z dlouhodobého hlediska udržitelnější.

Shrnuto, členství v komunitě a platba předem pomáhají farmě pokrýt náklady na krmivo, veterinární péči a zpracování. Sdílená rizika (např. nemoc, sucho nebo nižší výnosy) i odměny (např. hojné a vysoce kvalitní maso) vytvářejí stabilní a podpůrný vztah mezi farmáři a spotřebiteli. Zvířata jsou obvykle chována na pastvě za použití etických a udržitelných postupů. Filozofie nose-to-tail (CSA farmy podporují plné využití zvířat) snižuje množství odpadu a ctí život zvířete. Výhodou CSA farem je také zapojení komunity a transparentnost.

V produkci masa v systému CSA zahrnují rizika zdravotní problémy zvířat, jako jsou propuknutí nemocí a paraziti, které mohou významně ovlivnit pohodu a produktivitu hospodářských zvířat. Zajištění humánního a udržitelného welfare zvířat může být složité a nákladné. Finanční rizika vyplývají z vyšších nákladů v kombinaci se závislostí na stabilní poptávce členů po podílech masa. Tržní rizika zahrnují konkurenci tradičních producentů masa a měnící se preference spotřebitelů směrem k alternativním proteinům nebo rostlinné stravě. Mezi provozní rizika patří také nedostatek pracovní síly a logistické problémy (např. při zpracování a dodávání kvalitních masných výrobků přímo členům).

Všechny skutečnosti a informace uvedené v textu poskytl Z. Lengyel.

Reference

https://tancoskert.hu/

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

6. Praktické nástroje a zdroje

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

6. Praktické nástroje a zdroje

6.1 Legislativní rámec EU

Nařízení (EU) 2018/848 Evropského parlamentu a Rady ze dne 30. května 2018 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 834/2007, v platném znění.

→ Odkaz: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32018R0848

Nařízení (EU) 2017/625 Evropského parlamentu a Rady ze dne 15. března 2017 o úředních kontrolách a jiných úředních činnostech prováděných za účelem zajištění uplatňování právních předpisů v oblasti potravin a krmiv, pravidel týkajících se zdraví zvířat a dobrých životních podmínek zvířat, zdraví rostlin a přípravků na ochranu rostlin (nařízení o úředních kontrolách), v platném znění.

→ Odkaz: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32017R0625

Delegovaná a prováděcí nařízení Evropské komise vztahující se k nařízení o ekologické produkci a k nařízení (EU) 2017/625 Evropského parlamentu a Rady→ Odkaz: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32017R0625

6.2 Národní legislativa

Slovensko

Zákon č. 282/2020 Z. z. o ekologickej produkcii, v znení neskorších predpisov → Odkaz: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2020/282/, povinnosti provozovatele ekologické farmy (EPV) jsou vymezeny v §10 s odkazem na výše uvedená nařízení EU.

Nařízení vlády Slovenské republiky č. 3/2023 Z. z., kterým se stanovují pravidla pro poskytování podpory pro neprojektová opatření v rámci Strategického plánu SZP Slovenské republiky, v platném znění, §§34, 35, 36 – podpora ekologického zemědělství. Zahrnuje jednotlivé operace opatření, minimální požadavky na výměru, podmínky opatření, podmínky přechodu a udržování ekologického zemědělství.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Česká republika

Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, upravuje v souladu s evropskými předpisy podmínky hospodaření, certifikace a označování ekologických produktů a dohled nad jejich dodržováním v České republice.

→ Odkaz: https://mze.gov.cz/public/portal/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi

Zákon se vztahuje pouze na ty oblasti, které nejsou upraveny evropskou legislativou pro ekologické zemědělství a které Evropská unie ponechává na národní právní úpravě jednotlivých států. Zákon ani evropská legislativa se netýkají státní podpory ekologického zemědělství ani poskytování dotací na ekologické zemědělství. Tato problematika je předmětem příslušného nařízení vlády.

Vyhláška č. 16/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o ekologickém zemědělství a jeho novely

Nařízení vlády č. 44/2024 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 81/2023 Sb., o stanovení podmínek provádění opatření ekologické zemědělství, a některá další nařízení vlády.

U ekologických potravin certifikovaných v České republice je povinná také národní ochranná známka – grafický symbol „biozebra“.

Maďarsko

Vyhláška č. 34/2013 (14. května) Ministerstva pro rozvoj venkova o certifikaci, produkci, uvádění na trh, označování a kontrolních postupech zemědělských produktů a potravin v souladu s požadavky ekologického zemědělství.

→ Odkaz: https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300034.vm

Německo

V Německu upravuje systém kontroly ekologického zemědělství a odpovědnosti zákon o ekologickém zemědělství (ÖLG) a prováděcí vyhláška k ÖLG. Zákon o ekologickém zemědělství (ÖLG) je zákon vydaný Spolkovou republikou Německo k zajištění provádění legislativy EU v oblasti ekologického zemědělství. Zejména slouží k zavedení celostátního postupu pro schvalování kontrolních organizací ověřujících ekologickou kvalitu. Zároveň vytváří systém sankcí a správních deliktů za porušení legislativy EU o ekologickém zemědělství.

→ Odkazy: https://www.gesetze-im-internet.de/_lg_2009/ a https://www.gesetze-im-internet.de/_lg-dv/

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

6.3 Administrativní požadavky pro farmáře

Slovensko

- Registrace, farmáři se registrují u Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského (ÚKSÚP, www.uksup.sk/sekcia-rastlinnej-vyroby-a-skusobnictva)
- Úřední kontrola, uzavření smlouvy s autorizovanou kontrolní organizací, např. Naturalis SK, s.r.o. (SK-BIO-002), http://www.naturalis.sk/; nebo Biokont CZ, s.r.o. (SK-BIO-003) http://www.biokont.sk/
- Žádost o finanční podporu v rámci Jednoduché žádosti o platbu (SPA); žádost o zařazení do agroenvironmentálně-klimatického opatření (AECM), závazek je víceletý, podává se pouze jednou; žádost o podporu v rámci AECM se podává každoročně.
- Registrace zvířat, registrujte svá ekologická hospodářská zvířata v Centrálním registru hospodářských zvířat; https://svps.sk/zvierata/ako-zalozit-a-zaregistrovat-chov-hospodarskych-zvierat/

Česká republika

- Registrace u Ministerstva zemědělství
- Uzavření smlouvy s jednou z akreditovaných kontrolních organizací (KEZ o.p.s. (CZ-BIO-001) www.kez.cz, ABCERT AG (CZ-BIO-002) www.abcert.cz, BIOKONT CZ, s.r.o. (CZ-BIO-003) www.biokont.cz, Bureau Veritas Czech Republic, spol. s.r.o. (CZ-BIO-004) http://www.ekozemedelstvi.cz/
- Vstupní kontrola: Kontrolní organizace provede vstupní kontrolu a na základě jejích výsledků vydá osvědčení o registraci, které zašle Ministerstvu zemědělství.
- Dodržujte přísná pravidla pro přechodné období,
- Postupujte v souladu s evropskou a národní legislativou (zejména nařízení Rady (EU) 2021/2115 a nařízení vlády č. 81/2023 Sb.)
- Předkládejte každoroční výkazy produkce.
- Hlaste změny (výměra, stav zvířat...)

Maďarsko

- Registrace u Národního úřadu pro bezpečnost potravinového řetězce (NÉBIH, Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal): https://portal.nebih.gov.hu/
- Smlouva s certifikačním orgánem, akreditovaným Národním akreditačním úřadem (NAH, Nemzeti Akkreditáló Hatóság) (v Maďarsku 2: HU-ÖKO-01 Biokontroll Hun-

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

gária Nonprofit Kft https://www.biokontroll.hu/ a ÖKO-02 Bio Garancia Magyarország Kft https://www.bio-garancia.hu/)

- V případě porušení ekologických předpisů postupuje místně příslušný krajský vládní úřad v souladu s Jednotným národním katalogem sankcí (platným od 31. března 2017).

Německo

V Německu jsou za provádění ekologické certifikace a dohled nad dodržováním nařízení EU o ekologickém zemědělství odpovědné příslušné orgány jednotlivých spolkových zemí. S ohledem na vysoký počet ekologických farem v Německu zadaly tyto orgány úkol certifikace uznaným a kontrolovaným ekologickým kontrolním organizacím.

Orgány spolkových zemí Německa:
https://www.oekolandbau.de/bio-zertifizierung/adressen/zustaendige-behoerden-oekoproduktion/

Ekologické kontrolní organizace oprávněné v Německu:
https://www.oekolandbau.de/bio-zertifizierung/adressen/oeko-kontrollstellen/

6.4 Poradenské služby a organizace farmářů

Slovensko

Zemědělský poradenský systém je zřízen pod IZPI Nitra a zahrnuje jednotlivé poradce a informace na www.agroporadenstvo.sk.

Zřízena je pouze jedna organizace farmářů, Svaz ekologického zemědělství (Zväz ekologického poľnohospodárstva), s poradci pro ekologický sektor. Více informací na www.ecotrend.sk.

Česká republika

Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství (ČTPEZ) je sdružením hlavních aktérů v oblasti vědy, výzkumu a vzdělávání, zemědělské a potravinářské výroby a obchodu a oborových nevládních organizací zaměřených na ekologické zemědělství a produkci biopotravin https://www.ctpez.cz/o-nas/. Poradenství v ekologickém zemědělství dlouhodobě poskytuje PRO BIO Svaz poradců www.eposcr.eu, stejně jako 11 regionálních center PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců, hlavního sdružení ekolo-

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

gických zemědělců v České republice www.pro-bio.cz, poradenská organizace Czech Organics www.czechorganics.com, nebo jednotliví certifikovaní poradci. Ministerstvo zemědělství České republiky zřídilo registr poradců a jeho správou pověřilo Ústav zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI) jako správce registru a metodický a kontrolní orgán poradenství. Tyto služby zahrnují přípravu na certifikaci, vedení evidence, přípravu žádostí o dotace, ekonomické a marketingové poradenství a pomoc při dodržování legislativy a pravidel ekologické produkce.

Česká republika

Národní agrární komora (NAK) nemá samostatné oddělení ekologické produkce, ale provozuje Národní poradenské centrum (OSzK), které plní koordinační, registrační a kontrolní úlohu v rámci maďarského zemědělského poradenského systému (MSzR): vyhláška Ministerstva zemědělství č. 16/2019 (29. dubna); §15/B zákona CXXVI z roku 2012 o Maďarské komoře zemědělství, potravinářství a rozvoje venkova. Většina registrovaných poradců pomáhá farmářům především s administrativními povinnostmi souvisejícími se zemědělskými dotacemi a možnostmi financování. Pouze velmi malá část z nich poskytuje odborné technické poradenství související s produkcí. https://www.nak.hu/

Maďarský svaz biokultury (Magyar Biokultúra Szövetség) je národní zastřešující organizace sdružující občanské skupiny v maďarském sektoru ekologického zemědělství, která zastupuje zájmy domácích ekologických zemědělců v legislativě na národní i mezinárodní úrovni. https://biokultura.org/magyar-biokultura-szovetseg/

Německo

Organizace ekologického zemědělství a standardy: Směrnice sdružení jsou někdy přísnější než požadavky nařízení EU o ekologickém zemědělství. Přehled jednotlivých zemědělských organizací a jejich pravidel naleznete zde: https://www.oekolandbau.de/bio-zertifizierung/richtlinien-der-oeko-anbauverbaende/

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

6.5 Dotace EU pro ekologické zemědělství

První pilíř SZP: vybrané sazby přímých plateb pro rok 2024

(Evropský zemědělský záruční fond)

Slovensko

Opatření	Sazba	Poznámky
Základní podpora příjmu pro udržitelnost (BISS)	103,80 EUR/ha	
Doplňková redistributivní podpora příjmu (CRISS)	79 EUR/ha	do a včetně 100,99 ha
	40 EUR/ha	od 101,00 ha do 150 ha
Doplňková podpora příjmu pro mladé farmáře (CIS-YF)	88,15 EUR/ha	do 100 ha
Ekoschéma: podpora welfare zvířat prostřednictvím pastevního chovu		
– vybraná kategorie zvířat (ovce a kozy)	119,24 EUR/LU	DJ = dobytčí jednotka
– vybraná kategorie zvířat (dojnice)	295,90 EUR/LU	
– vybraná kategorie zvířat (jalovice)	65 EUR/LU	
Ekoschéma – celofaremní přístup	60,36 EUR/ha	mimo chráněná území
	110,45 EUR/ha	v chráněných územích

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Česká republika

Poznámka: vypočteno podle kurzu eura ze září 2025 (1 EUR ≈ 25.1 CZK)

Opatření	Sazba	Poznámky
Základní podpora příjmu pro udržitelnost (BISS)	72,43 EUR/ha	
Platba pro malé farmáře	282,21 EUR/ha	U farem do 10 ha je však platba poskytována maximálně na 4 ha půdy. Nahrazuje všechny ostatní přímé platby – o tuto platbu a jinou přímou platbu nelze žádat současně.
Doplňková redistributivní podpora příjmu pro udržitelnost (DRP/CRISS)	143,41 EUR/ha	Platba pro prvních 150 ha.
Doplňková podpora příjmu pro mladé farmáře (CIS-YF)	103,21 EUR/ha	
Základní celofaremní ekoplatba	70,70 EUR/ha	Nárok na platbu pro všechny hektary podniku.
Prémiová celofaremní ekoplatba	722,44 EUR/ha	Zvyšování neprodukčních ploch v zemědělské krajině a přispění k ochraně vodních toků.
Vázaná podpora příjmu (CIS)		Rozšíření základní celofaremní ekoplatby.
Podpora příjmu vázaná na produkci cukrové řepy	242,89 EUR/ha	
Podpora příjmu vázaná na produkci bílkovinných plodin	60,76 EUR/ha	

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Maďarsko

Poznámka: vypočteno podle kurzu eura z října 2024 (1 EUR ≈ 400 HUF)

Opatření	Sazba	Poznámky
Základní podpora příjmu pro udržitelnost (BISS)	95,53 EUR/ha	Maximální výše zálohy, 70 % celkové podpory (≈147 EUR/ha)
Doplňková redistributivní podpora příjmu (CRISS)	58,35 EUR/ha	1 – 10 ha
	29,18 EUR/ha	11 – 140 ha
Doplňková podpora příjmu pro mladé farmáře (CIS-YF)	54,63 EUR/ha	
Ekoschéma: rotační/řízená pastva	60,64 – 105,10 EUR/ha	
Pastva s původními plemeny	60,64 – 105,10 EUR/ha	
Ekoschéma – celofaremní přístup	60,64 EUR/ha	Dynamický výpočet platby závislý na ročním rozpočtu ekoschématu pro Maďarsko, plnění podmínek a celkovém čerpání. Většina farmářů dostává ~80 EUR/ha.
	105,10 EUR/ha	

Německo

Opatření	Sazba	Poznámky
Základní podpora příjmu (EGS)	přibližně 155 – 146 EUR/ha	
Redistributivní podpora příjmu (UES)	Úroveň 1: 69 – 65 EUR/ha	pro prvních 40 ha
	Úroveň 2: 41 – 39 EUR/ha	41 – 60 ha
Podpora příjmu pro mladé farmáře (JES)	Výše podpory: – pro max. 120 ha plánovaná jednotková částka na hektar je pro Německo standardizována v ročních tranších v národním strategickém plánu (134 EUR/ha)	Podmínky: – čerpání EGS

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Opatření	Sazba	Poznámky
Vázaná prémie na dojnice (ZMK)	77 – 73 EUR / dojnici	Podmínky: – alespoň tři dojnice – žádné dodávky kravského mléka nebo první otelení do 15. května roku podání žádosti – doba chovu od 15. května do 15. srpna roku podání žádosti – identifikace a evidence zvířat

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Druhý pilíř SZP: dotace na ekologické zemědělství pro rok 2024

(Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova)

Slovensko

Opatření	Sazba	Poznámky
Plodiny na orné půdě	170 EUR/ha	
Zelenina na orné půdě	795 EUR/ha	
Léčivé, kořeninové a aromatické rostliny na orné půdě	417 EUR/ha	
Jahody na orné půdě	1111 EUR/ha	
Brambory na orné půdě	735 EUR/ha	
Sady (produkční) s vyšší hustotou stromů	904 EUR/ha	
Sady (mladé) s vyšší hustotou stromů	554 EUR/ha	
Ostatní typy sadů	814 EUR/ha	
Smíšené krajinotvorné sady	497 EUR/ha	
Mladé vinice	468 EUR/ha	
Produkční vinice	762 EUR/ha	
Trvalé travní porosty, základní příspěvek ke specifickým cílům (0,3–0,5 DJ/ha)	96 EUR/ha	
Trvalé travní porosty, vyšší příspěvek ke specifickým cílům (více než 0,5 DJ/ha)	127 EUR/ha	

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Česká republika

Opatření	Sazba při přechodu	po přechodu	Poznámky
Trvalé travní porosty	106 EUR/ha	100 EUR/ha	
Zelenina, léčivé, kořeninové a aromatické rostliny na orné půdě	780 EUR/ha	760 EUR/ha	nad 6 ha celkové výměry
Zelenina, léčivé, kořeninové a aromatické rostliny na orné půdě	1294 EUR/ha	1251 EUR/ha	do 6 ha celkové výměry
Jahody na orné půdě	780 EUR/ha	760 EUR/ha	
Ostatní plodiny na orné půdě	343 EUR/ha	246 EUR/ha	
Víceleté pícniny	205 EUR/ha	180 EUR/ha	
Trávy na semeno	205 EUR/ha	180 EUR/ha	
Travní porosty na orné půdě	205 EUR/ha	180 EUR/ha	
Trvalé kultury – sad	896 EUR/ha	850 EUR/ha	intenzivní
Sad – ostatní	536 EUR/ha	510 EUR/ha	
Vinice	900 EUR/ha	847 EUR/ha	
Dodatečná platba – vinice	248 EUR/ha	248 EUR/ha	
Chmelnice	900 EUR/ha	847 EUR/ha	

Maďarsko

Opatření	Sazba při přechodu	po přechodu	Poznámky
Plodiny na orné půdě (ostatní)	491 EUR/ha	382 EUR/ha	
Plodiny na orné půdě uvedené v příloze č. 2 (zelenina, léčivé a byliny)	1097 EUR/ha	664 EUR/ha	
Výsadby – extenzivní sad	1562 EUR/ha	879 EUR/ha	
Výsadby – intenzivní sad	1801 EUR/ha	1117 EUR/ha	
Výsadby – vinice	1132 EUR/ha	1097 EUR/ha	
Trvalé travní porosty	225 EUR/ha	225 EUR/ha	

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Německo

Vzhledem k federálnímu systému v Německu závisí výše plateb na spolkových zemích; proto jsme se rozhodli uvést rozmezí plateb na hektar. Přehled plateb v jednotlivých spolkových zemích najdete zde:

https://www.thuenen.de/de/themenfelder/oekologischer-landbau/aktuelle-trends-der-deutschen-oekobranche/praemienhoehe-fuer-die-oekologische-bewirtschaftung

Opatření	Sazba	Poznámky
Plodiny na orné půdě	240 – 584 EUR/ha při přechodu (Ø 394 EUR/ha) (první a druhý rok přechodu) 202 – 314 EUR/ha (od třetího roku) (Ø 264 EUR/ha)	
Trvalé travní porosty	210 – 609 EUR/ha při přechodu (Ø 378 EUR/ha) (první a druhý rok přechodu) 190 – 284 EUR/ha (od třetího roku) (Ø 240 EUR/ha)	
Zelenina	375 – 1500 EUR/ha při přechodu (Ø 629 EUR/ha) (první a druhý rok přechodu) 375 – 680 EUR/ha (od třetího roku) (Ø 487 EUR/ha)	
Trvalé kultury	850 – 1553 EUR/ha při přechodu (Ø 1422 EUR/ha) (první a druhý rok přechodu) 850 – 1060 EUR/ha (od třetího roku) (Ø 264 EUR/ha)	

Kromě výše uvedené podpory existuje „podpora transakčních nákladů“ (40 EUR na hektar) poskytovaná maximálně do výše 600 EUR na farmu.

Farmy se živočišnou výrobou mohou žádat o zvláštní podporu na náhradní činnosti, např. na výstavbu stájí. Tato podpora závisí na individuálních nákladech. Proto je vyžadována individuální žádost.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

7. Závěr

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

7. Závěr

„Hledání – to je zcela nové, nové i v pohybu. Všechny cesty jsou otevřené a to, co je nalezeno, je neznámé. Je to podnik, posvátné dobrodružství.“ — Pablo Picasso

Přechod na ekologické zemědělství je vzhledem ke své složitosti výzvou, ale zároveň příležitostí vytvořit zemědělství životaschopné pro budoucí generace a zároveň zajistit přírodní základy, na nichž hospodaření závisí. Konverze není nikdy vhodnou volbou pro všechny farmy ani ve všech obdobích. Jen zřídka je úspěšné vstoupit do tohoto procesu z čistě ekonomických důvodů, protože období konverze zahrnuje jak časovou náročnost, tak potřebu odolnosti a často i značné počáteční investice. Motivace – obvykle sdílená farmářem a širší komunitou kolem farmy – je rozhodujícím faktorem pro dlouhodobé zapojení. Stejně důležité jsou pečlivé plánování a otevřená komunikace v celém průběhu.

Kromě těchto vnitřních faktorů poukazují tlaky, jako je změna klimatu, na přínos odolnosti ekologických zemědělských systémů. Jejich schopnost reagovat a přizpůsobovat se změnám prostředí přispívá k budování zemědělství odolného vůči krizím. Na úrovni EU již existuje nespočet příkladů dobré praxe a průkopnických modelů, které ukazují, jak se ekologické zemědělství prolíná s širšími udržitelnými přístupy. Od komunitou podporovaného zemědělství po regenerativní postupy, od agrolesnictví po Keyline Design, od využití biouhlu po precizní robotiku – tyto modely ukazují, jak se ekologický sektor neustále vyvíjí, aby přinášel hodnotu jak společnosti, tak životnímu prostředí.

Farmáři, kteří zvažují konverzi, si musí být vědomi také tříletého přechodného období: doby, kdy již platí ekologická pravidla, ale produkty mají pouze status „v konverzi“. Je nezbytné opatrné ekonomické plánování založené na realistickém odhadu nákladů a scénářích příjmů. Stejně tak úspěch závisí i na aktivním marketingu. Kombinace různých kanálů, přesvědčivého příběhu a chytrého využití dat pro cílení a monitoring může být receptem na viditelnost a ekonomickou stabilitu před konverzí i po ní. Při správné koordinaci se marketing stává násobitelem hodnoty: zákazník chápe vyšší cenu jako investici do krajiny, farma získává stabilní cash flow a venkov životaschopný ekonomický model. Mnoho úspěšných ekologických farem v EU se vyznačuje nejen svými zemědělskými postupy, ale i schopností inovovat v marketingu, jak je uvedeno v kapitole 5.

Dosažení ambiciózního cíle 25 % zemědělské půdy obhospodařované ekologicky do roku 2030 bude vyžadovat více než jen pravidla a dotace (viz kapitola 6). Bude vyžado-

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

vat snížení zbytečné byrokracie, posílení poradenských služeb a rozšiřování znalostí a také začlenění ekologického vzdělávání do terciárního vzdělávání a profesního rozvoje. Především bude nutné podporovat farmáře – jak ty, kteří jsou již součástí ekologického hnutí, tak i nové zájemce.

Prostřednictvím projektu ETICOF a tohoto průvodce konverzí pro farmáře si klademe za cíl poskytnout praktikům praktické nástroje, znalosti a inspiraci. Sdílení znalostí, motivace a sítí by mělo podpořit nové zemědělské postupy, které napomohou sociálně-ekologické transformaci Evropy a zároveň zajistí silný zemědělský základ pro budoucí generace.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

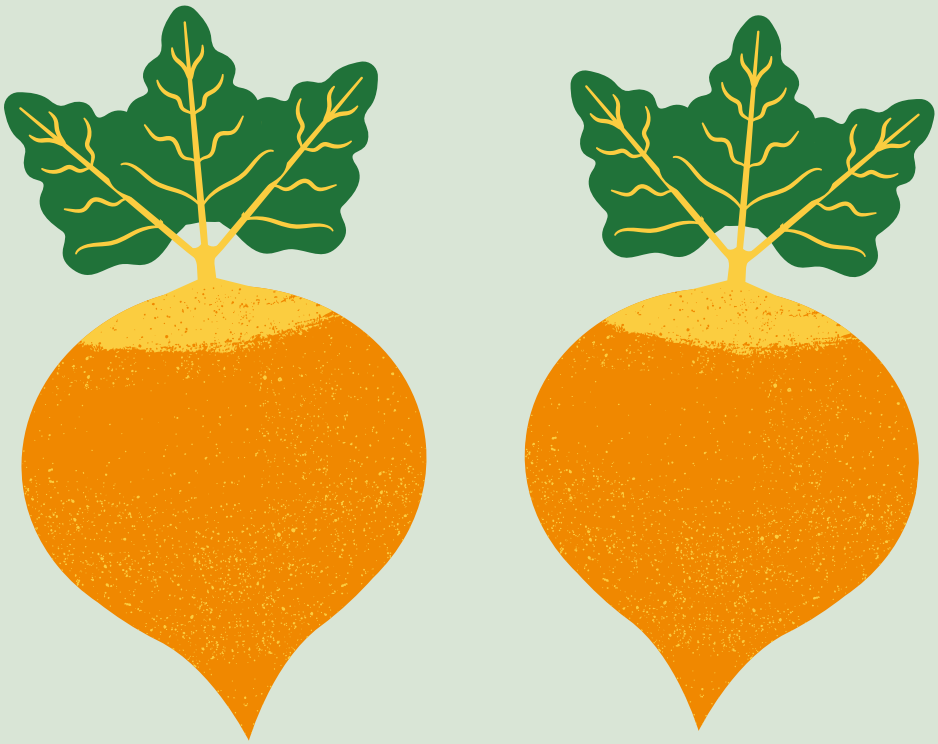

8. Příloha

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

8. Příloha

8.1 Slovník

Adaptogeny

Adaptogen je termín alternativní medicíny pro biologicky aktivní rostlinné látky, které pomáhají tělu přizpůsobit se zvýšené fyzické a emoční zátěži.

Agrolesnictví

Agrolesnictví je odpovědná kombinace zemědělství a stromů/keřů v krajině, kde jsou stromy integrovány do pěstování plodin nebo chovu hospodářských zvířat za účelem dosažení ekologických a ekonomických přínosů, jako je zlepšení půdy, ochrana půdy, biodiverzita, koloběh živin a udržitelná produkce.

SZP (CAP)

Společná zemědělská politika (SZP) je klíčovou politikou Evropské unie, jejímž cílem je podpora farmářů, zajištění potravinové bezpečnosti, podpora udržitelného zemědělství a vyváženého rozvoje venkova v členských státech.

Období konverze

Období konverze je doba, během níž farma nebo pole přechází z konvenční na ekologickou produkci. Toto období umožňuje půdě a ekosystémům zotavit se z předchozích neekologických vstupů. Během této fáze musí již postupy splňovat ekologické standardy, ale produkty mohou být jako ekologické označeny až po jejím ukončení.

Půdní pokryvné plodiny (cover crops)

Pokryvné plodiny jsou rostliny pěstované primárně za účelem ochrany a zlepšení půdy, nikoli ke sklizni. Pomáhají předcházet erozi, zvyšují úrodnost půdy, potlačují plevele a podporují biodiverzitu.

Adaptace na změnu klimatu

Adaptace na změnu klimatu označuje změny v zemědělských postupech, které snižují zranitelnost vůči dopadům změny klimatu, jako jsou extrémní výkyvy počasí, sucho nebo povodně. V ekologickém zemědělství to zahrnuje budování zdravé půdy, zvyšování biodiverzity a zlepšování hospodaření s vodou.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Střídání plodin (osevní postup)

Střídání plodin je zemědělská praxe, při níž se na stejném poli v plánovaném sledu během několika vegetačních období pěstují různé druhy plodin za účelem zvýšení úrodnosti půdy, snížení výskytu škůdců a chorob a optimalizace celkových výnosů.

Diverzifikace

Diverzifikace je praxe pěstování širší škály plodin nebo integrace živočišné výroby do zemědělských systémů. Pomáhá snižovat ekonomická a environmentální rizika a zároveň zlepšuje zdraví půdy a její odolnost.

Nařízení EU o ekologickém zemědělství

Nové nařízení EU o ekologickém zemědělství vstoupilo v platnost 1. ledna 2022. Nařízení (EU) 2018/848 ze dne 30. května 2018 je tedy novým základním právním předpisem pro ekologický sektor v Evropské unii.

Ekologická certifikace EU

Ekologická certifikace EU vychází z nařízení EU 2018/848, které vyžaduje, aby produkty označené logem EU „bio“ byly vyráběny a označovány podle přísných kritérií, kontrolovány certifikačním orgánem uznaným úřady a aby byl odpovídajícím způsobem monitorován celý proces výroby a dodavatelského řetězce.

Sdružení ekologického zemědělství

Mnoho ekologických farem v Německu je organizováno v pěstitelských a producentských sdruženích (např. Naturland, Bioland, Demeter atd.). Většina sdružení patří do Německého svazu ekologického potravinářství (BÖLW), který je zastřešující organizací pro celý německý ekologický sektor.

O/N PRIBOR – Overnight Prague Interbank Offered Rate 1,5 p. b. = plus 1,5 procentního bodu

Jedná se o úrokovou sazbu, za kterou si české banky půjčují přes noc; 1,5 p. b. je marže banky připočtená k referenční sazbě. LU – dobytčí jednotka. Jedna dobytčí jednotka (1 LU) odpovídá 500 kg živé hmotnosti zvířete.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Částečná vs. úplná konverze

Částečná konverze nastává, když je pouze část farmy převedena na ekologickou produkci, zatímco zbytek zůstává v konvenčním režimu. Tento přístup může farmářům pomoci řídit riziko během přechodu, ale musí dodržovat přísná pravidla oddělení.

Úplná konverze znamená, že celá farma přechází na ekologickou produkci současně a dodržuje ekologické standardy na veškeré půdě i ve všech činnostech. Tento přístup zjednodušuje řízení i certifikaci tím, že eliminuje potřebu oddělovat ekologické a neekologické aktivity.

Rotace pastvy

Rotace pastvy je systém řízení chovu zvířat, při kterém jsou zvířata přesouvána mezi pastvinami, aby se umožnila obnova porostu. Zlepšuje stav pastvin, strukturu půdy a welfare zvířat a zároveň snižuje přepásání.

Dotace pro farmáře

V rámci SZP jsou dotace strukturovány do dvou pilířů. První pilíř poskytuje přímé platby farmářům a opatření na podporu trhu. Jeho hlavním účelem je stabilizovat příjmy farmářů a zajistit ekonomickou životaschopnost zemědělské produkce. Druhý pilíř se zaměřuje na rozvoj venkova. Podporuje dlouhodobá opatření, jako je ochrana životního prostředí, opatření v oblasti klimatu, inovace a rozvoj venkovských oblastí. Dotace na ekologické zemědělství jsou poskytovány v rámci druhého pilíře a jsou vázány na výměru obhospodařované půdy.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

8.2 Kontrolní seznam vhodnosti před konverzí

Tento kontrolní seznam můžete použít jako nástroj pro sebehodnocení před zahájením přechodu na ekologické zemědělství. Zahrnuje agronomické, environmentální, ekonomické a manažerské aspekty. Každé kritérium by mělo být vyhodnoceno jako Ano / Ne / Potřebuje zlepšení, s prostorem pro poznámky nebo následná opatření.

A. Lokalita farmy a agroekologické podmínky

Kritérium	Ano / Ne / Potřebuje zlepšení	Poznámky / Potřebná opatření
Je půda obecně zdravá a úrodná?		
Je odvodnění pole dostatečné (bez zamokření)?		
Existují problémy s erozí nebo utužením půdy?		
Podporuje místní klima ekologickou produkci plodin/chov zvířat?		
Je k dispozici dostatek čisté vody?		
Jsou přítomny nebo obnovitelné přírodní biotopy a biodiverzita?		

B. Současný zemědělský systém a infrastruktura

Kritérium	Ano / Ne / Potřebuje zlepšení	Poznámky / Potřebná opatření
Existuje historie nízkého nebo středního používání chemických vstupů?		
Lze zavést střídání plodin a zelené hnojení?		
Je mechanizace kompatibilní s mechanickým odplevelováním, kompostováním apod.?		

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Kritérium	Ano / Ne / Potřebuje zlepšení	Poznámky / Potřebná opatření
Je k dispozici infrastruktura pro hnůj nebo kompostování, případně je její zavedení možné?		
Pro živočišnou výrobu: odpovídá ustájení a management pastvy ekologickým standardům welfare?		

C. Právní a regulační připravenost

Kritérium	Ano / Ne / Potřebuje zlepšení	Poznámky / Potřebná opatření
Prostudovali jste národní/EU pravidla ekologické certifikace?		
Rozumíte délce a požadavkům období konverze?		
Jste připraveni vést podrobné záznamy a evidenci polí?		

D. Ekonomická a tržní proveditelnost

Kritérium	Ano / Ne / Potřebuje zlepšení	Poznámky / Potřebná opatření
Analyzovali jste ekonomický dopad snížení výnosů během konverze?		
Existuje ve vašem regionu přístup na ekologické trhy nebo k odběratelům?		
Máte finanční rezervu nebo přístup k podpůrným schématům?		
Vypracovali jste základní podnikatelský/ konverzní plán?		

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

E. Sociální, osobní a znalostní faktory

Kritérium	Ano / Ne / Potřebuje zlepšení	Poznámky / Potřebná opatření
Jste osobně motivováni přijmout principy ekologického zemědělství?		
Jste otevřeni změně pracovních postupů a rutiny na farmě?		
Máte vy nebo váš tým přístup ke školením/poradenským službám v oblasti ekologického zemědělství?		
Podporují členové rodiny nebo spoluvlastníci tento přechod?		

F. Celková strategická připravenost

Kritérium	Ano / Ne / Potřebuje zlepšení	Poznámky / Potřebná opatření
Stanovili jste krátkodobé a dlouhodobé cíle konverze?		
Identifikovali jste potenciální rizika a způsoby jejich řešení?		
Máte časový harmonogram nebo fázovaný plán procesu konverze?		

Pokyny ke skórování

Převážně „Ano“: Farma se jeví jako dobře připravená zahájit přechod. Pokračujte s detailním plánováním a kroky k certifikaci.

Několik „Potřebuje zlepšení“: Je nutná další příprava a posílení kapacit. Zvažte cílené investice nebo poradenskou podporu před zahájením.

Převážně „Ne“: Existují zásadní omezení; zvažte vhodnost načasování nebo možnost částečné/postupné konverze.

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

Krok za krokem k ekologickému zemědělství.
Příručka pro zemědělce k přechodu na ekologickou produkci

Editor
Achim Franko

Vydavatel
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Slovensko

Rok vydání
2026

Vydání
1. vydání

Počet stran
116 stran

Forma vydání
Online

Nebylo redakčně upraveno ve Vydavateľstve SPU v Nitre.
Text je publikován v původním znění, bez jazykových úprav.

ISBN 978-80-552-2965-2

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

DOI: https://doi.org/10.15414/2026.9788055229652

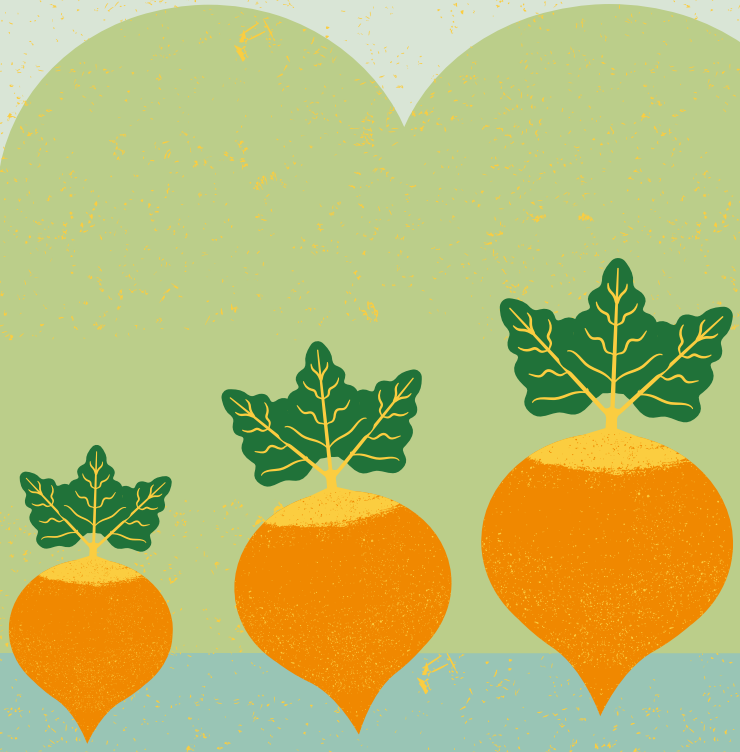

eticof.uniag.sk

Financováno
Evropskou unií

ETICOF